

IOANNIS
LODOVICI VIVIS
 VALENTINI
 DE SUBVENTIONE PAUPERVM,
 LIBRI II.

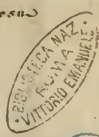
Prior, De subuentione priuata, quid
 vnumquemq; facere oporteat.

Alter, De subuentione publica, quid
 ciuitatem deceat.

Additæ sunt Annotatiunculæ in calce libri, ad explicandos
 aliquot difficiliore locos. Habes etiam Indicem in fine.

Bib. Sec. Coll.

Rom. Soc. Jesu

L V G D V N I,
 Ex officina Melchioris & Gasparis Trechfel Fratrum,
 ANNO M. D. XXXII.

P I O L E C T O R I .

Q Vum pleriq; huius aureæ tēpeſta-
 tis Typographi, ſuos oēs conatus,
 ſuā omnem operā, bonā denique
 ſuæ pecuniæ partem inſumant, quo phi-
 lomuforū, ſimul & Chriſtianæ reipubli-
 cæ vtilitati cōſulant: impie porro me fa-
 cturum arbitratus ſum: ſi, quum ij mul-
 tū ſane profuerint: ego vnus ſuperesſem,
 qui talentum mihi a deo creditū, in ter-
 ram defodiſſem. Itaque in argumentum
 feruētiffimi in Chriſtianam plebē amo-
 ris, en amice Lector, damus excuſa typis
 noſtris Lodouici viuſ opera, viri ſane
 cum Rhomano lepore ornatiffimi, tum
 ſyncere in Chriſtum pietatis diligentiffi-
 ſimi cultoris, vt eiufdem opera indicant:
 daturi autem plura, ſi operam noſtram
 tibi gratam fuiſſe perceperimus. Hæc
 ſunt enim noſtrorum characterum rudi-
 menta & progymnaſmata. Sane omnē
 mouere lapidem nobis cōſilium eſt, quo
 tuam commoditatem vtcunq; promo-
 ueamus. Tu igitur Chriſtiane Lector,
 hoc vere aureum, pariter & nobile opus
 Lodouici viuſ eme, lege, & fruere.

2

IOANNES LODOVICVS
VIVES CONSV-

libus, & Senatui Brugensi

SALVTEM.

Peregrini & aduenæ officium esse, tradit Cícero, in aliena republica nõ esse curiosum. Ita est. Nã in res alienas curiositas vbiq; est odiosa. cura & amica admonitio nõ improbat. Quancq; neq; nature lex alienũ ab hoie qd; finit esse, qd; sit hoim: & Christi grã velut tenacissimũ glutinũ hoies oēs iter se copulauit. Et vt sit alienũ aliqd, ego vero sic in ciuitatẽ hãc afficior, vt in Valentia meã, nec aliter hãc nomino q; patriã: cuius iã quatuordecim annis sũ incola, etsi nõ cõtineret, semp tamẽ huc sum solitus redire tanq; ad domũ. Placuit rõ administrationis vestræ, educatio ac ciuilitas ppli huius, & incredibilis in eo q; ac iustitia per gẽtes celebrata. Itaq; & vxorẽ hic duxi. nec secus huic ciuitati cõsultũ veli, q; ei, in qua, qd; vitę reliquũ Christi benignitas fecerit, traducere statuerim: meq; p ciue eius duco, atq; in ciues eo sum aĩo, quo in fratres. Et multorũ ex illis indigẽtiã ad scribendũ me impulerũt, quẽadmodũ posse eis subueniri censeã. Quod etiã vt facerẽ, iã pridẽ in

A 2 Anglia

Angliã rogatus erã a dño Pratensi, præfecto vestro, q̄ de publico ciuitatis huius bono, p̄ inde ac debet, multũ & sæpe cogitat. Vobis hoc opus inscribit̄: tũ q̄ ad benefaciẽdum, & subleuãdos miseros vehementer estis p̄pensi (quod declarat tanta inopũ multitudo, quæ huc vndiq̄ affluit, tãq̄ ad paratũ egenis subsidiũ) tũ etiã q̄ quũ ea sit origo ciuitatũ oĩm, vt esset in vnaquaq̄ earum locus, in quo dan dis, atq̄ accipiẽdis bñficijs, & mutua subuentione coalesceret Charitas, & firmaret̄ societas hoĩm: administratorũ ciuitatis illud debet esse munus, curare & adniti, vt alij alijs auxilio sint. nemo prematur, nemo grauet̄ dãno p̄ iniuriam accepto: & imbecilliori adsit potentior: vt cõcordia cõtus & congregationis ciuiũ charitate augeat̄ indies, ac sempiterna p̄seueret. Et quẽadmodũ patrifamiliaẽ turpe est in opulẽta sua domo sinere aliquẽ esurire: aut nuditate, vel pãnis fœdari: sic nõ cõuenit, vt in vrbe haud p̄sus inope, magistratus ferant ciues vllos fame & miseria vrgeri. Ne pigeat hæc legere, aut si nõ libet, certe rẽ ipsã accuratissime expẽdere: q̄ tã solliciti cognoscitis de lite hoĩs priuati. in qua sint mille floreni controuersi. Opto vobis vestræq̄ ciuitati p̄spera oĩa & felicia. Bru. vj. Ianua. 1 § 26.

IOANNIS LODO
VICI VIVIS, DE
subuentione pauperū:
Siue de humanis
necessitatibus

LIBER I.

ORIGO HVMANAE NECESSI-
TATIS AC MISERIAE.

PArens ille rerum omniū deus, in cō-
dendo ac instruēdo hoīe, mirifica est
vsus indulgētia, vt nihil vel prestabi-
lius sub cœlis esset, vel maius: subdito ei
dum hic viueret, sub lunari orbe, sano &
valēti corpore, saluberrimis alimētis, &
vbique obuijs, mēte acutissima, aīo probissi-
mo factus atq; appositus ad cōmunionē
vitæ. vt qm̄ ad reparationē cœlestis illius
ruinæ creabaſ, iam tū in hoc mortali cor-
pore inciperet diuinā illā societate medi-
tari. Sed ipse superbia instigatus, altiora
cōditione sua quærens, nō contentus ex-
cellētissima humanitate, diuinitatē affe-
ctauit: impulsus illius pmissis, q̄ ipse sua
bona simili via pdidisset: Eritis sicut dij Gene. 3.
A 3 scientes,

LIB. I. DE SVBVENTIONE

sciētes bonū & malum. Hoc est absolute
 superbiæ, cōtēdere ad numinis fastigiū:
 supra quod iam nihil est, tantūq; abfuit,
 vt quod cōcupierat assequerēt, vt etiā ex
 eo quod acceperat, largiter amitteret: de
 quo scriptū est in Cāticis Dauidis regis:
 Homo quū in honore esset non intelle-
 xit, comparatus est iumentis insipientis
 bus, & similis factus est illis. Videlicet
 sic a dei similitudine recessit, vt in simi-
 litudinē bestiarum relaberetur. & dum
 plus esse conatur q̄ angelus, minus fuit
 q̄ homo: sicut, qui in ascensu nō obserua-
 tis gradibus inconsiderantius properāt,
 pro summo loco quē petūt, ad imum de-
 uoluunt. Hinc inuersus ordo humanæ
 constitutionis, quādoquidē ille suum er-
 ga deū ita dissoluerat, vt nec affectus ra-
 tionī parerēt: nec corpus animo: nec ex-
 terna internis: ciuili ac intestino dissī-
 dio, sublata principis & legū reuerētia.
 Homo ipse innocētia exutus, oīa secū in
 exitiū rapuit. retusa est mens, obscurata
 ratio. superbia, inuidia, odiū, sæuitia, cu-
 piditates multiformes, & perturbatio-
 nes reliquæ, ceu tēpestates quædam exci-
 tatae vndis austro percitis, dissoluta fi-
 des,

Similitu-
do.

Hō inno-
cētia spo-
liatus, in
oē malū
relapsus
est.

des, refrigeratus amor, omnia vitia velut facta agmine irruerunt, simul afflictum corpus, & diræ illæ: Maledicta terra in opere tuo: ad oīa in quæ humana diligētia exercēda erat, sese diffuderunt: vt nihil nec intrariū sit, nec extrarium, quod non in corporis perniciē videat cōspirasse. In aere fœdi ac pestilētes halitus, insalubres aquæ, periculosa nauigatio, molesta hyēs, molestus feruor, tot feræ noxię, tot ex cibis morbi. Quis enumeret venenorū genera, & artes maleficas? mutuā hominū perniciem, tot machinās contra arcem tam imbecillam? quā acinus vitæ hærens gutturi strangulet: vel capillus haustus, quibusdam incertis de causis subito absumptus.

NECESSITATES HOMINVM.

VT non immerito veterū multi non vitā nostrā esse dixerint, sed mortē: Vita nra mors est.
Greciq; corpus hoc nostrum soma nominarint, quasi sema: quod illis septilchrū significat. Videlicet cōminatus erat Adæ dominus, quocūq; die de verito frustu gustasset, moriturum eum. Gene. 2.
gustauit, & mors consecuta est. Nam quid aliud est hæc vita, q̄ continua quædam

mors: quæ perficit, quū penitus e corpore
Sentētia. re isto animus liberatur. Nascentes, inq̄t
 ille, morimur: finisq; ab origine pendet.
Alimēta. Nā ex quo primū hō in hanc lucē p̄dit,
 luctat̄ animus cū corpore: deserturus, ni
 subinde alimonia, tanq̄ medicina qua
 p̄iam ægrum hoc corpus reficeretur. In
 hoc enim sunt a deo cibi procreati, vt es
Similitu- sent ceu tigna & tibicines: qui caducum
 do. istud ædificiū, & in mortem semp̄ ten
 dens fulcīrēt. Quorum alios fundit ter
 ra arboribus, arbustis, herbis, radicibus.
 alios in vsum nostrū pascit: vt pecudes.
 Sunt quos piscamur ex aqua, alios ex
 aere aucupamur. Hinc contra vim frigo
 ris defendimur pellibus, panno, igne. &
 ab æstu nos tuemur vmbraulis. Nullus
 tam est vel corpore validus, vel acer in
 genio, qui si humano more ac modo vi
 cturus sit, sibi vnus sufficiat. Ergo vxorē
Vxor. sibi adiungit p̄lis gratia, & ad conseruā
 dum parta, vt est meticulous sexus ille
Mulie- dum parta, vt est meticulous sexus ille
res natu- natura, & tenax. Dein socios laborum
ra tena- adiscit, q̄bus bene vult, & quatenus po
 ces. test, benefacere studet. gliscit amor, & so
Socij. cietas paulatim, ac foras serpit. Dumque
 alij alijs sunt astricti officijs ac beneficē
 tia, amor

tia, amor iam non intra eundem larem
 & focum continetur, verum beneficio
 affectus gratiam habet. & si qua detur
 anfa, cōpensare nō negligit. Nihil enim
 magis natura odit, quam ingratum ani- ^{Vis natu}
 mum, quæ etiam bestijs feris, vt elephan- ^{ra.}
 tis, leonibus, draconibus, gratitudinis
 sensum, & beneficij memoriam quandā
 indiderit. Iam hoc videbatur conducibi- ^{Ciuitas}
 le & iucundum; si illi, qui inter se com- ^{vnde cō-}
 municandis beneficijs optime cuperent, ^{flata.}
 vt se mutuo adiuuarent, casas & habita-
 cula in propinquum conferrēt, ne in re-
 bus subditis deessent, quibus vellēt sub-
 uentum. Proximus ager est ab illis occu-
 patus. & sibi quisq; munus, quo sibi atq;
 alijs prodesset, vltro desumpsit, ad quod
 maxime fictus, appositusq; videbatur.
 Piscationem alij, alij aucupium, agricul-
 turam, pasturam, texturam, ædificatio-
 nem, aut eiusmodi ad victum pertinen-
 tia. Hactenus quidem pulchre illi & cō-
 corditer inter se agitabant, sed auitū ma-
 lum non paucos vexauit, alijs præeminē-
 di, imo vero premendi studio: vt ocios-
 si & honorati alienis laboribus frueren-
 tur, cæteri imperata facerent: ipsi regno

A s & poten

& potentia conspicui, stipati manu eorum, quos vel arte, vel metu in consensum tyrannidis suę pertraxissent, hoc ex ambitione illa proautorum est natum, qua sibi spem diuinitatis præsumpserāt. Vtiq; nec nostra dominandi libido aliū terminū quam diuinitatis accipit. quod ostendit furiosus ille iuuenis Macedo, quum parum fecisse sibi videretur, quod hunc terrarū orbem possideret, tametsi melior ei pars restabat expugnāda. Hinc acceptæ leges æque omnibus, & hæ per violentiam imperantiū corruptæ, & muri additi ciuitatibus, & bellum tum ciuile, tum externum: quod omne pestis genus exuperat. Hic iam humanæ & desidiæ, & arrogantia, & inopiæ occurri cœptum, quū aucto hominū genere, alij nō haberent, vnde se sustentarent: alij inertes, de alienis operibus victum postularent. Ergo primū omnium agri, qui ciuitati circumiacerent, ciuibus inter se, vt expediebat, distributi: & limites additi, cōsecrati legibus. Et quoniā rerum permutatio, quæ apud sæculum priscum in vsu fuerat, parum visa est commoda: numus excogitatus est publica forma, tanquam

3
 Alexan-
 dri mace-
 donis a-
 mentia.

Numus
 cur excu-
 sus.

quam tessera: qua ciuitatis fide, & a cerdone calceos quisque acciperet, & a pistore panem, & a textore pānum. ea materia impressum signum, quæ solida firmaq; facile quod impressum esset retineret, nec inter contrectantium digitos cōsumeretur: & quæ nec copia vilesceret, nec esset inuentu rara. In initio æs fuit. hinc Metallo-
rū in or-
bē introi-
tus. argentum, postremo aurum, conciliante etiam precium his metallis naturæ virtute, qua dicuntur valere. Hi numi a primo aliquam multicusis, & diuisi per ciues, vt quisque negociaretur, daret pro alienis laboribus aut rebus, vicissim pro suis acciperet. hoc modo facultates vitæ honesto exercitamento conseruaret, & libratas per mutuas commutationes ciuitatis officijs, res vnicuique sua consisteret. Verum multi casus interueniunt. Alij ægritudine corporum ab opere cessantes, expendendis, & non accipiendis pecunijs in ægestatem recidunt. idem ijs accidit, qui bello, aut aliqua ingenti calamitate, sua perdiderunt: cuiusmodi permultis in hoc turbulento orbe positis necesse est contingere: velut incendia, eluiones, ruinas, naufragia. Sunt

Casus.

LIB. I. DE SVBVENTIONE

gia. Sunt quorum ars quaestiuosa esse de-
 finit. Prætereo, qui patrimonia abligu-
 rierunt turpiter, aut p̄ stultitiã prodege-
 runt: deniq; quærendæ & conseruandæ
 rei multæ sunt viæ, amittendæ fortassis
 haud pauciores. Hæc quidem in exter-
 nis. Quæ quod incerta voluerētur lege,
 hoc est humanis mētibus incognita, for-
 titiã veteres nuncuparunt. Prospectum
 etiã misero & affecto corpori, vt reme-
 dijs per experimenta quæsitis iuuaretur:
 & eorum quibus esset charus, animus
 æger subleuaret̃ alloquijs, atq; obsequijs.
 Dein magistri rudi ætati adhibiti, q̄ vi-
 tam formarent, virtutis iter ostenderēt,
 consiliũ regerent. Primum suus cuiq;
 pater: hinc mater, nutrices, nutricij, pa-
 trui, auunculi: & qui longius egrediun-
 tur, & minus arcto sanguinis vinculo cõ-
 stringuntur. Ad hæc scholæ & magistri
 sapientiæ, multaq; in hoc a maximis vi-
 ris relicta monumēta. Sed remedia pro-
 cul quæreda sunt, aut ignota, aut magno
 paranda, aut vtendĩ modus incognitus.
 in quæis omnibus aliena indigemus ope-
 ra. Et in ingenij cultu sunt quibus magi-
 ster non contigit, alios corruptit magi-
 ster ipse

steripse corruptus : vt populus, magnus erroris doctor, & vicinus vicino, & pater filio autor & index est prauæ opinio- nis . multi etiam institutores stolidis & deprauatis iudicijs: quibus anseres nolis credere , ludos ingenuorum puerorū re- gunt. Alij præceptorem aspernati, omni cæcitate consilij sui per præceptum feruntur: dum nullum admittunt ducem , aut cæ- ciores sibi deligunt . Ita totus interne ac externe inops factus hō, iustissimo præ- mio operis, quod susceperat , diuinitatis vsurpandæ. Contusa est superbia elatis- simi animantis: vt nihil sit eo infirmius, nec, quod minus, per se valeat. Tota eius vita & salus in aliorum auxilijs sita est: tum ad reprimendam superbiam radicem, quæ per autores generis ad posteros trã- fertur: tū etiam peculiariter occultis dei consilijs, vt alijs desit pecunia, alijs sani- tas , vel ingenium , prauæ vsuris : alijs inopia . Hæc instrumentum est magna- rum virtutum. omnia enim ad utilitates nostras refert Princeps ille & rector mū- di huius , sapientissimus pater ac indul- gentissimus . Quisquis ergo aliena ope indiget, pauper est: & ei misericordia est opus,

In indos-
tos &
stolidos
institutos
res.

Quis vo-
cet pau-
per.

*Eleemo-
syna.* opus, quę Græce eleemosyna dicitur: nō
in sola pecunię erogatione sita, vt vul-
gus putat: sed in omni opere, quo huma-
na indigentia subleuatur.

QVAE SIT BENEFACI-
ENDI AATIC.

*Præpo-
stera vul-
gi opinio*

Sed vt sciat quisq; q̄ sit beneficiorum
Sordo, & quomodo vel accipiendū be-
neficiū, vel dandū, & quāta cuiq; ha-
bēda sit gratia, declarabo, quęnā sint be-
neficia præcipua, & tanq̄ primæ notæ q̄
proxima, quæ tertiā. Nā qdā nihil iudicāt
dari aliud, aut accipi, vel esse oīo benefi-
ciū: q̄ pecuniā. Hinc illa vulgaria, quid
proffit? quid iuuat? nihil dedit. multū pro-
fuit: nam dedit, aut quæ ad pecuniā parā
dam spectāt: vt si quis artē quæstuosam
docuerit, aut consiliū lucrosū dederit.

*Improba-
tus cōfus-
lētū error*

In quo peccāt multi, qui dum in consilio
dando, toto animo ac cogitatione pecu-
niā intuentur, bonæ mentis & virtutis
obliuiscuntur. Verū nos, quū ex animo
constemus & corpore, in utroq; horum
hæc habemus, siue bona libet appellare,
seu cōmoda. Primū in animo est virtus,

Virtus.

vnicum

unicum acverū bonum, hinc ingenium, acumen, eruditio, consiliū, prudētia. Tū in corpore bona valetudo, vt menti feruiat, & vires quæ laboribus vitæ sufficiant. Postremo in externis pecuniā, possessiones, facultates, victus. Præcipuū & summum beneficium est, si quis virtutē cuiusquā adiuuet. Ita plurimū omnium debent deo, nō quibus contingit nobilitas, forma, opes, ingeniū, gloria, sed quibus ille dignatus est impartiri suum spiritum ad cognoscenda & exequēda, que sancta & salutaria sint, hoc est, quæ ipsi placeāt. de quo munere legimus in psalmo. 147. Qui annunciat verbum suum Iacob, iustitias & iudicia sua Israel. Non fecit taliter omni nationi, & iudicia sua nō manifestauit eis. Hoc est ingēs illud beneficiū, quod Christus in eos confert, qui per nomē ipsius vere baptisati sunt, & illi vni fidunt. Huius beneficii ad ministri, & ceu dispensatores fuerunt eius discipuli, optime de genere humano meriti: & deinceps quotquot apostolis, non tam dignitate succedunt, q̄p functione ac operibus. Pro hoc munere, incredibile dictu, quantā debeamus gratiam.

Hoc

Quod sit
p̄cipuum
& tum-
mum be-
neficiū.

Confert
beneficiū
Christus
vere fidē
di.

DE SVBVENTIONE

Hoc est bonum illud quod vnusquisq; optare debet cuicūq; ali; mortali, & quatenus fieri possit, cōsilio, diligētia, opera

Eruditio procurare. Post virtutē eruditio sequit̄, tendēs ad cognitionē virtutis, p̄ quā homo homini, tanq̄ de suo lumine, lumen accendit, nec cōmunicatione minuitur, sed augetur. Quā pulchrū est ac magnificū, celsissimā omniū mentē erudire, expolire, instruere, ornare? Negat Socrates habiturū se ei gratiā, qui pecuniā dedisset, sed maximā illi, a quo esset inscitia liberatus. Et sanctus Iob in ægestate & fordibus abiectus, non dona a potentibus amicis requirit, tantū doceri se orat: Nunquid dixi: adferte mihi? & de substantia vestra donate mihi? vel liberate me de manu hostis, de manu potentum eruite me? docete me, & ego tacebo. & si quid forte ignorauī instituite me. Sordidī istī qui datam pecuniam tantopere imputant, & aliena se studia sustentasse iactitant, doceant ipsi: tunc vtcunq; erit, vnde merito queant gloriari. Aristoteles præceptorum beneficium cum diuino & parētum ponit. queis tribus æqua gratia, inquit, rependī nō potest. Indicibile

Aurea Socratis sentētia.

Iob. 19.

Aristotelis opinio.

bile est quantopere magni & eruditi vi-
 ri reipublicę prodesſent, ſi non grauaren-
 tur vel ipſi munus ſuſcipere inſtituendę
 pueritię ad omnia ſequaciſ, & in quam
 multo facillimum eſt rectas opiniones
 inſtillare, vel certe eiſ qui docēt, non de-
 eſſe monitiſ, præceptiſ, & adiumentis
 eiuſmodi, & tanq̃ viam digito præmon-
 ſtrare, certe rectores ciuitatum decet nõ
 eſſe in hoc ſegnes, quin optimoſ ludi ma-
 giſtroſ, p̃ſpiciant ſuiſ pueriſ præditoſ nõ
 modo ingenio ac eruditione, verum etiã
 iudicio ſyncero & ſano. nã in illa puerili
 inſtitutione magna viſ eſt ad reliquam
 omnẽ vitã. quẽadmodũ in ſeminibuſ ad
 fruges ṽturas. p̃fecto in hoc expediret
 accuratius incumbere, q̃ in ornanda vr-
 be aut locupletanda. niſi forte putamus
 præſtare malos poſteroſ relinquere, mō
 & diuites. Iam animoſ cõponere ac ſeda-
 re qđ fit partim præceptiſ virtutiſ, par-
 tim alloquiſ, cõſolationibuſ, ſolatiſ, vi-
 ſitatione, obſequiſ. Præterea tueri cor-
 pora, quantũ & q̃ amplum munuſ cõſe-
 tur: vnde liberatorũ & ſeruatorũ nomi-
 na reperta & tot olim coronę excogita-
 tã virtutiſ ſignum, ac glorię. graminea

B ci, qui

ei, qui ciuē in acie seruasset, quæna ei, q̄
 ab obsidione liberasset. & medicina ma-
 gno in precio habita, & ad deorū inuen-
 tionē relata. Vir medicus, inquit Home-
 rus, multos valet viros. & dñs iubet ho-
 norari medicū. Quantū etiā ex carcere
 4 & captiuitate redimere? Terentius Cu-
 leo senator liberatus e carthaginēsi car-
 cere a Scipione Africano, per reliquū vi-
 tæ nō aliter eum obseruauit, accoluit q̄
 dominum. triumphumq̄ illius nudo ca-
 pite psequutus est. Olīm honoratissimū
 erat captiuos de suo redimere, etiā apud
 gentes, quod Cicerō in officijs testatur.
 Ex quo magis erga principē tāq̄ benefi-
 centissimū afficeretur populus, inuentū,
 vt eius in auguratione vinculis & custo-
 dia detēti soluerētur. Vltimus fere locus
 Pecunia, pecuniæ relictus, hac etiā iuuare liberale
 ac honestū, in quo est mirifica dulcedo.
 nā vt Aristoteles & Cicerō & cæteri do-
 cent philosophi, pulchrius ac iucundius
 Dare, est dare q̄ accipere. idq̄ dominus senten-
 tia sua cōprobauit, vt est apud Paulū scri-
 bentem Corinthijs, iuxta verbū, inquit,
 domini, beatius est dare q̄ accipere. gu-
 stata liberalitatis voluptate nō possumus
 ab ea

ab ea deterreri, quādiu suppetit, quod de-
 tur. etiam si non suppetat, vel per rapinā
 quæritur. quod declararūt multī, qui eris-
 piebant alijs, quod alijs darent, vt Alexā-
 der, Sylla, Cæsar. Idcirco vetere prouer-
 bio dictum est, largitionē fundum nō ha-
 bere. vel dare ijs, quos i gratos nouimus,
 delectat. tantū quia damus. est em̄ æmu-
 latio quædam diuinæ conditionis & na-
 turæ, vt alij nostra ope videātur indige-
 re, non nos illorum. & tanq̄ manus atq̄
 auxiliū nostrum spectent. de deo enim
 dicitur in psalmis : Dixi dño, deus meus
 es tu, quia bonorum meorum non eges.
 & alio loco : Omnia ad te spectant dñe,
 vt tu des sibi escā in tēpore opportuno.
 Aperis tu manū tuam, & imple omne
 animal benedictione. In quo ille est ma-
 ximus quorūdam error, vt alios spoliēt,
 quod dent alijs. quale em̄ est per iniuriā
 benefacere: certe eam gratiam non asse-
 quuntur, quam captāt. nā cui placet obli-
 uiscitur, cui dolet meminit. & dū volunt
 potentes videri, coguntur minimorum
 opē implorare. vt iam vulgo dicatur, ma-
 gnus princeps, magnus mēdicus. Sed hec
 dixi, vt declararē, quanta esset in dando

dulcedo, vt ea sola posset ad dandum pellicere vel alia omni vtilitate seposita. ergo quemadmodum non solí victui subueniendum est, quum totus vndiq; homo auxilio indigeat, sic nec beneficia nostra sola pecunia concludenda. benefaciendum ijs, quæ sunt in animo, votis, consilio, prudentia, præceptis vitæ. & quæ in corpore, presentia corporum, verbis, viribus, labore, procuratiõe. & externis, dignitate, authoritate, gratia, amicitijs, pecunia, sub qua, ea sint mihi comprehensa, quæ pecunia comparantur, quacumq; re quis possit, iuuat & proffit illis, qui indigent, nemini quantum in se est noceat, nisi hac via bono illi primo hoc est pbibitati vtilitatem adferat. sed neq; hoc nocere nominabitur, nõ enim dandũ cuiq; est quod expetit sed quod ei expedit, in quo necesse est eum omni perturbatione animi vacare, qui hoc iudicaturus est.

QVAM SECUNDVM NATVRAM
SIT BENEFACERE.

Verum hominis, & quia facti eũ pũdit, & quia impulsus fuerat astuti hostis suasibus, clementissimus dominus misertus est, reseruauitq; illi locũ, quem

quæ prius destinarat, sed duriore iam cōditione assequendū. Et in hac vita alios alijs Charitate quadam opitulari voluit, primū vt amore illo inciperēt iam nunc ad cœlestem sese ciuitatem præparare, in qua nihil est aliud, quā perpetuus amor, & indissolubilis concordia. Præterea hominem in sociate & communione vitæ acturum, animo prauum, & inquinata origine superbum indigere alterius opē deus voluit. alioqui nunq̃ futura inter eos societas vel diuturna vel fida. vnusquisq; enim arrogantia indita & prono in malum ingenio aspernaretur socium, ac desereret, nisi cōtineretur metu, q̃ aliquando eo indigeret. Quippe neminem sic euexit fortunæ fauor, quin ad implorandam inferioris opē vel inuitū dei ciat, imo vero ille fortunæ fauor sine minorū opē vel nō paratur, vel nō cōseruatur. documento sunt magni reges quorum potentia subditis innitit, corruitura ilico, si eam hi destituant. Quis puer aut vetula ignorat, maxima imperia cōsensu firmari: quæ nulla penitus futura sint, si nemo pareat. Nec illa pfecto resp. stare diu potest, in qua vnusquisq; sua modo & ami-

6 corum curat, nemo cōmunia. Siue vn̄ius volūtate regātur omnia, quæ dicitur monarchia. Siue pauci administrant, quæ oligarchia. siue populī sit potestas suprema atq; imperiū, quæ democratia, iusta Resp. & salutare est imperiū, si ad publicas utilitates curæ & consilia regentium referantur. sin ad se quisq; quātum astu, arte, potentia, valuerit, trahat, tyrannus est etiam populus sui ipsius. nec diuine libertatem & potentiam retinet. sed breui in ius & arbitriū alienum seruus pertrahitur. Quod duæ potētissimæ gentes declararunt, Romana & Atheniē. & declarabunt, quotcūq; tales habent ciues, qui se, quam suam patriam, magnos & potentes esse malint. Verum naturæ sic videtur gratia referri, si quum multis ipsi adiutoribus egeamus, multis etiam adiuuēto simus. Itaq; ea cupiditas mirifice est humanis pectoribus inædificata, vt generosi animi bñfacere q̄ plurimis, & iurare velint, nihilque honestius aut præstantius arbitrētur. idq; sine vlla sui utilitate, etiam cum ingenti vel fortunarum vel vitæ dispendio. quæ oīa cōplures magno atq; excelso aīo viri æstimarunt vilia

rūt vilia, dū subleuarent oppressos, subuenirent inopibus, confirmarent infirmos, afflictiſ opē ac ſolatiū afferrent. cōſequutaq; ſunt eos grādia prēmia, vt immortalitate cenſerentur digni. nimirum nō ignorauit vetuſtas illa maxime diuinum eſſe benefacere. Quid de bonis viris loquor? quum Piratæ & latrones, qui prædandi cupidine maria & terras inquietant, videri tamen velint nonnullis profuiſſe, & potuiſſe iugulare aliquos, quos cōſeruarint. nā hoc eſt maximū latronis beneficiū. Militares homines natura iactabundi fortitudinem ſuā nō imputant, niſi quod in cōmune ceu præſidiū quoddam proſit. Quocirca nulla res magis debet cogitationes hominū excuere, atq; excitare, quā ſtudiū alijs benefaciendi. ſiue quod is iuſſit, cuius præceptorū ampliffima eſt merces: ſiue qd aliter ſocietates hominū nequeūt ſtare, ſiue inhumane & cōtra naturam exiſtimādū eſt, nō ſubuenire quibus poſſis, ſiue q; hac viā aliq; alijs beneficiū in cōmune reponūt, ſi potentior infirmiori abſit. poſtremo vnūquemq; conuenit admonitū cōmunis ſortis huc adduci.

Cupre

B 4 Quibus

QVIBVS DE CAVSSIS QVIDAM
A BENEFACIENDO DE-
TERRENTVR.

SEd duæ causæ sunt, quibus potissimum beneficentia nostra restringitur, vel quia profuturos nos alijs nõ putamus, vel quia obfuturos nobis ipsis, aut ijs, quos habemus charos. vt liberis, propinquis, necessarijs, existimamus nõ prodesse quod datur malo. & ingratitude vehementer offendimur. Tum ita nos tenere diligimus, vt non audeamus benefacere, ne quid ea res nobis noceat, dicam prius de inopibus, hinc de ijs, quibus opes adsunt. Nihil est virtute amabilius, nihil quod ad se validius homines pelliat, quæ species illa honestatis. contra foedius nihil est vitio, aut quod citius intuentes abs se cû abominatione auertat. Ergo iuxta veteres illos versiculos:

7 Beneficiũ dando accepit, digno qui dedit: & illũ Ennij: Benefacta male locata, malefacta arbitror. Neque aliud quicquã magis a dando nos deterret, quæ quã metuimus ne male beneficiũ collocemus.

Id duabus ex rationibus fit altera, aut quũ beneficiũ cui dedimus non prodest,

in quo

Ingratitudo.

in quo dolemus nos operam atq; impen-
 sam iussisse . at quum ingratum experi-
 mur . quod flagitiū non eum tantū offen-
 dit, in quem quis est ingratus, aut ingra-
 to soli nocet, sed in cōmune omnibus . ar-
 ctat enim hominū benignitatem , & ar-
 dorem iuuādi restinguit. Timonē quenz Timon.
 dam Athenis hominem locupletem be-
 neficentissimū ac munificum in primis
 fuisse perhibent, sed expertū multos ad-
 uersum se ingratos in odium quoddam
 humani generis adductum esse, quæ res
 ei cognomen fecit misanthropu . Vide-
 mus discipulos vocem illam ac stylum a
 præceptoribus expolitū atq; excultum
 in ipsorum perniciem conuertisse. Quis
 velit docere? Parentes a filijs dehonestā-
 tos, compilatos, expulsos, cæsos, interem-
 ptos, quem delectet vel gignere liberos,
 vel tollere? clientes, famulos, famulas in
 domum & familiā receptos, adiutos opi-
 bus, euectos dignitatibus, non aliter ac-
 ceptos, & habitos q̄ filios, corrupisse pa-
 tronorum vxores, filias, propinquas, li-
 berorum indolem, spoliasse domū, pro-
 didisse patronos ipsos. vt præstitisset ser-
 pentem in domū admisisse, q̄ in domum
 B s tam pe

tam pestíferos homines. Quis nõ malit
 in syluis, & solitudinibus viuere? Recto
 rem ciuitatis noctes & dies publicis cõ-
 modis inuigilãtem cum suo cõmodo le-
 uem ac ambitiosum vocant; & regendi
 imperitum. Bonum principem populũ
 conculcat, malo paret. ea res multos esse
 malos cogit. & quod admiserũt ingrati;
 grati luũt. Idcirco inuisa est om̃ibus in-
 gratitudo etiã erga alios. Tantũq; hoc
 crimen visum est, vt quum sit in ciuitate
 frequens, nulla sit tamen aduersus il-
 lud legibus animaduersio constituta, q̃
 omnem humanã æstimationem supera-
 9 ret. & ex ijs esset, vt inquit Seneca, quæ
 ad vindicem deũ remittuntur. Sunt qui
 Mendici ex mendicorũ filijs aliquos ascierint;
 vt docerent, vt instruerent facultate vi-
 tæ, pro filijs haberent, hæredes testamen-
 to scriberẽt: hos paucis post diebus cum
 furto a dominis pfugisse. aut si aliquan-
 diu in domibus remanserant, effusos in
 omnem impudẽtiam, ac immodestiam,
 obloquentes, responsatores, insolentes,
 rapaces, intolerabiles esse factos. Et quia
 de mēdicis res ipsa admonuit, si quis eorũ
 vitam ac vitia, & quæ quotidie fla-
 gitia &

gita & scelera designent, consideret, utiq; miretur magis esse, qui illos vel intuitu dignetur, vsque adeo perditum est, quicquid illis datur. Primum immodestissime ac importunissime efflagitāt, vt extendant magis, quam impetrēt. Sunt qui hac sola de causa nihil dāt. alij dāt, vt tantam ab se molestiam dimoueant. Quū illi nullo respectu vbi aut qñ petāt in ipsa cōfectione sancti mysterij non sinūt hoīes attēte ac pie Sacramētum venerari. Faciūt sibi trāsītū inter turbā cōfertillimā, foedi vlceribus, tetro per vniuersum corpus halitu spirāte. tā & se diligūt, & ciuitatē totā negligunt, vt nihil pensi habeāt, ne in quē transmittāt vim morbi, vt nullū fere est morbi genus, qđ non habeat suā contagiē. quin & vlcera multi cōpertī sunt, ipsos sibi certis medicamētis & facere & augere, vt miserabiliores sint intuētibus. nec solū sua ipsorū corpora auīditate quæstus sic deformāt, sed & liberorū, quos nōnunq; circūferūt accōmodatos. Noui gētem apud quam etiā raptos & debilitatos ad commouendos magis a qbus stipē precātur. Sic alij varios morbos simulāt sani & integri. si
foli sint,

sioli sint, aut necessitas subito ingruat, ostendunt, quā nō sint infirmī. sunt q̄ fugā sibi consulant, si quis eorū vlcera & morbos velit curare. Alij ociosi lucri dulcedine, quod necessitatis est, vertunt in artem. Nollent cōmutare rationem hāc parandæ pecuniæ, nec minus pro mendicitate sua pugnēt, si quis tentet adimere, q̄ alij pro suis opibus. ergo diuites poscunt stipem, & ab ijs accipiunt, quibus iustius deberēt dare, quod deprehensum in nonnullis, oēs suspectos facit. Iam qui semper deū & quicquid est vsquā diuorū habent in ore, nihil in pectore habent minus, quā illos: impatientissime in deū iaciunt conuicia, videre est eorū rixas tā rabidas, maledicta, execrationes, & propter minutam vnam centum periuria, plagas, cædes, impotentissime omnia & teterrime, aspernantur nonnunq̄, quod gratis donat, si auiditati nō respondeat, magnoq̄ vultus fastidio & contumeliosis verbis reijciūt. Stipē nacti etiā illos a quibus accepere, rident, tantum abest vt eis seorsum bene precētur. alij recondūt incredibili avaricia: quum ne morientes quidē ad aliquē pro se vsum proferant.

alij dete

alij detestādo luxu dilapidāt, cœnis opiz
 paris, quales nec opulenti ciues domi
 suæ habent. animosius illi florēnum vnū
 in capum, aut delicatum piscem, aut ge
 nerosum vinum prodigant, quā stufērū
 diuites, vt non insulse videantur quidā
 dicere illos cauponi mendicare, nō sibi:
 videlicet, q̄ quā facile est eis illa pecunia
 eo quæsitā die, tam se aliā quæsituros pō
 stridie confidunt, & nescio quo pacto ra
 ra est in exiguis rebus parsimonia, rar
 rior multo, si partæ sint citra industriam
 & laborem. Iam quo strepitu epulantur?
 quā clamoribus inconditis? dicas rixari
 meretrices cū lenonibus, voluptates dili
 gentius rimantur, & se in eis altius im
 mergunt, q̄ diuites. Quæ vitæ cōsuefa
 ctio inciuiles eos reddīt, impudentes, ra
 paces, inhumanos. puellas vero impudic
 cas, libidinosas. Si quis eos recte ac libe
 rius admoneat, ferocissime obloquūtur,
 & subinde illud iactant, sumus paupe
 res Iesu Christi. Quasi verò dominus
 Iesus tales pauperes agnoscat, tam alie
 nos a suis moribus & præscripto sancti
 tatis vitæ, qui non pauperes pecuniæ
 pronūciat beatos, sed spiritu. Atqui isti
 maiores

maiores interdum attollunt spiritus, vel ob hoc ipsum, quod sunt pauperes, quam opulenti ob suas opes & copias. oderunt omnes, qui vel non dant, vel reprehendunt. A furtis nihil aliud eos arcet quam poenae metus; aut etiam quod occasio non datur. nam si detur, ibi nec legum, nec magistratus vlla est reuerentia: paupertatis praetextu nihil non licere sibi rati. Iras suas non verbis aut pugnis vellunt vltas, sed ferro & caede. argumento sunt multa homicidia clam ab ipsis patrata. & si quando ciuilis discordia incidit, nulli maiores edunt clades, siue prodendo, & instigando, siue ipsi manu propria. Vt non sine grauisimo consilio videantur Romani submo-
uisse egenos cura omni atque administratione Reipublicae cuius ciues haberent pro inimicis. Quae tamen non sunt a me dicta in vniuersum de omnibus, sed de genere. alia enim in alijs vel hominibus vel nationibus sunt vitia. in quibusdam nulla. Deinde ad cohortandos magnos magistratus, ac priuatos, vt paupertati mature subueniant, ne sinant tantam labem & foeditissimam vomitum perniciosis-
sime haerere in visceribus sua ciuitatis.

Quomodo

QVOMODO IN OPIBVS AGENDVM.

TVm etiã ad eos ipsos inopes cõmo-
 nefaciẽdos, quẽadmodũ se debeant
 gerere in suis aduersis rebus. Primũ
 reputare oportet eos inopiã illã missam
 sibi a deo iustissimo, & occulto consilio,
 etiã ipsis vehemẽter vtili, adempta vi-
 tiorum materia, & tributa, in qua se vir-
 tus facilius possit exercere. ideo non mo-
 do tolerandam æquo animo, sed libẽter
 quoq; amplectẽdã, tanq; dei munus. ver-
 tant se ad dñm, qui eos tetigit magno ar-
 gumento amoris illius, quia quẽ diligit,
 castigat. ne perdant correptiõis & cala-
 mitatis fructum, qui est, seipso & autho-
 rem suũ, a quo admonẽtur, atq; accersun-
 tur cognoscere. reiecti a mundo, electi a
 deo. nudi atq; expediti, nudũ atq; expedi-
 tum Christum alacriter comitentur. san-
 cte agant: deoq; solo fidant, non huma-
 na ope vlla. & quandoquidẽ mala reci-
 piunt in hac vita, dent operam, & conu-
 tantur, ne peius multo habeant in alte-
 ra, ne ppter minimos ac vilissimos qua-
 stus in vita amarissi, iacturã faciant coele-
 stium gaudiorũ. Nihil simulent, ne im-
 posturis videantur pro arte vti; confisi
 magis

magis fraude sua quā bonitate Christi, qui nos omnes alit, nō enim pecuniā est, quā nos alit; aut panis, minime defuturus ijs, qui vere se tales pauperes prābuerint, quales ipse diligit, simplices, puros, verecūdos, amabiles. Modeste & probe petāt, ac versentur, nihil enim verecundia & modestia pulchrius, aut ad conciliandū amorē efficacius. Porro quid intolerabilius supbo paupere? de quo sapiēs ille Hebraeus inquit: Tres species odiuit anima mea & aggrauor valde animā illorum: pauperē superbū, & diuitē mēdaceē, & senē fatuū & insensatū. neminem oderint, nemini iuideāt mortalia ad immortalia accincti & properantes: amēt, & redamabūt. Christo paupertate similes sint, & imitatores charitate: q̄ laborare valēt, ne sint ociosi, quod discipulus christi Paulus vetat. & lex dei hoīem labori subdidit, & Psalmista beatū illū vocat, q̄ edit panē labore manuū suarū quāsitū. Ut nihil est nūc eis segni illo ac torpido ocio dulcius, ita nihil esset cōsuetis aliis quid agere grauius aut inuisius q̄ ocium, nihil incundius opere. Quod si mihi fidem nō habēt, eos interrogēt, q̄ ex ocio

zigm se ac

se ac desidia ad laborē negociāq; trāstulerūt. Hoi em operi assuefacto quū cōsuetudine, tum vero natura ingenij humani ociū ac desidia mortis est instar. Multum & pijs orent animis pro bona mente sua & illorum a quibus in necessitatibus vitæ adiuuantur . vt dominus Iesus dignetur eos remunerare centuplo illo in æternis bonis . Pro his quæ acceperūt non contenti sint verbis gratias egisse, animū quoq; retineant gratū hoc est beneficij memorem, & quæ data ipsis fuerint, ne turpiter prodigant, neu sordide afferuent, non secum in alteram vitam translaturi. in vsus necessarios prudēter dispensent. quibus vbi erit satisfactum, alijs pauperibus ne inuideant quæstum, procurēt etiam, si possint. quin & ipsi de superuacuo diurni victus largiātur, imitatioe vetulæ illius Iudææ, quæ de tenuitate sua duo minuta domino obtulit, hoc est vniuersum censum suum, & laudata est sacro illo Seruatoris nostri ore. felicissima, quæ paupertatem suam oblita est, dum deum respicit. idcirco tantum deuotionis suæ præconem iuuenit. felix eleemosyna de necessitatibus decisa, quæ

C Christi

Gentilis
charitas.

Christi testimonio ingentibus diuitum donarijs prælata est. Ne hoc videat Christianis hominibus factu graue, quod gentiles præstitere, alieni a sancta pietate, emptorem a taberna sua, quod quantum in eum diem victui sat erat, collegerant, ad vicinum, qui nihil aut parum vendidisset, transmiserunt. O Christiani ferreum pectus, quod neque exempla flectunt hominum mundo seruientium non deo, nec tot diuini præceptoris cum tanta vel poena vel mercede documenta, nihil aliud sonantia, quam vt proximo bene & cupias, & facias, quatenus possis. Sed ad pauperes redeo. liberos pie sancteque educant, ac instituunt, vt quandoquidem nullas eis sunt opes relicturi, virtutem & sapientiam relinquunt hereditatem regnis omnibus anteponendam. Hæc si egerint, si sic vixerint, scio, & capitis ac vitæ meæ periculo ausim spondere, vbi ab hominibus cibus defuerit, cælitus a Deo nunquam defuturum. quod qui non credit, profecto is nec Christi promissis fidem habet, & suam vitam non intelligit nequam cibo propagari, sed voluntate Dei.

Quibus

QVIBVS VITIIS IMPEDIAN-
TVR A BENEFACIENDO
II, QVI POSSVNT.

SVnt & in nobis e regione alia vitia,
quæ magis multo nostram beneficẽ-
tiam impediunt, omnia ex immodi-
co nostri amore orta. Cuius certissima &
germana soboles est superbia, & cupidi-
tas alijs eminendi, propter quam alios
preminus. Hinc superbiam coniunctissi-
ma inuidia, qua nostra bona volu-
mus nobis esse propria, vt neminem pa-
tiamur ad nostram magnitudinẽ assur-
gere, non solum ascendẽtibus infesti, sed
ijs etiam, per quos euehuntur. Iam segni-
tates quædam in pectore, dum metuimus,
ne benefaciendo alijs, alios offendamus.
quæ res non paucos a propulsanda a so-
cio iniuria retrahit, dum similtates aut
dãna metuunt. Timẽt etiam quidam ne
in ingratum incidant alienis exemplis
non pprijs commoti. Nam ipsi experiri
nolunt, an felicius sibi cedit benignitas.
Tum in corpore desidia quædam delitijs
fracta, vt operã refugiamus oẽm quan-
tumlibet fratri profuturam, in lucro aut

Supbia.
Inuidia.

voluptate mire strenui & gnauī, Maria
 & terras pagramus exigui quæstus cauf
 fa, sexcenta adimus pericula propter bre
 uissimam voluptatē, proximi gratia ma
 num grauamur vertere. Præter hæc tan
 toperè inualuerūt voluptates, & luxus,
 vt nec amplissimus illis census sit satis.
 Idcirco nec alijs impartiri audemus, ne
 nobis desit. Et vera rerum noīa cum be
 nis rebus olim amissimus, sic cessimus vi
 tijs, vt tacito quodam cōsensu ad ea trā
 stulerimus, quæ erant ppria virtutis. Ne
 mo credit se male facere, si non existe
 tur. parsimonix ac temperantix laus in
 sordes est versa, luxus & diffluētia sunt
 in precio tanq̃ nobilitate & opibus di
 gna, vt etiam glorientur nonnulli se cre
 bro inebriari, quasi ebrius hō sit, & non
 pecus. magnā pecuniæ vim in aleā pro
 fundere, aut in moriones, cōuiuari sum
 ptuose, id pulchrum & gloriandum du
 citur. Simplicitas, candor, & recta prudē
 tia, pro stultitia habentur, ad fraudē atq̃
 astutiam prudētix nomen demigravit,
 & ingenium ad maledicentiam. Docere
 alios abiectum, & vilium hominum, ne
 filios quidem, nisi artes vanitatis ac su
 perbiæ,

Luxus.

Nomina
rerū in
uersa.

perbiæ, nec orare honestum satis, ne videamur deum maiorē nobis fateri, & aliqua nos illius ope indigere. Atque hæc oīa barbarissimis & stolidissimis seculis inuecta. Deinde pecunia, quæ initio fuerat instrumentum eorum modo, quæ ad vitium attinerent, transijt in instrumentum honoris, dignitatis, superbix, iracundiæ, fastus, vltionis, vitæ, necis, imperij, omnium deniq; , quæ nos pecunia metimur. Addito pecuniæ tam vasto precio, nemo est, qui nō illam quacūq; via & ratione cogendam, complectendam, cōseruandam censeat, iure, iniuria, per fas, & nefas, indiscretis p̄fanis, sacris, licitis, illicitis; eum qui parauit, sapientem, dominum, regē, virū magni & admirandi cōsiliij; pauperem vero stultū, despiciabilē, vix hominem. Hæc tam recepta omniū opinio etiam hoīes suo pte ingenio alienos a cura fortunę adigūt ad famulandū ei. Nam alij alijs exemplo & inuitamento sūt ad scelus. Pater, mater, nutrix, fratres, beneuolī omnes nihil aliud optant & precantur q̄ pecuniā. amicus amico cognatus cognato idē. hostibus vero nihil imprecamur aliud, nisi pauperiem.

Pecuniæ
honos.

Afferunt nonnulli honestas, quantum ipsis quidem videtur, & graues causas, parare se pecuniam & tanquam viaticum ad senium sua natura imbecillum, & multarum rerum indigum: ad morbos, ad casus varios. hinc ad filios, nepotes, propinquos, affines. hanc prouidentiam vocant, & ea sollicitudo in infinitum tendit, dum immortalitati generis volumus prospectum. eoque persuasionis est ventum, ut qui paulo largius egenis benefacit, is fraudare haeredes dicatur. imo inuidioso verbo rapere, furari ab eis. nec desunt leges, quae auiditati haeredum adsint, ac beneficas manus illigent. & sic obtinuit communis sententia, ut pessimo haeredi omnia, optimo pauperi nihil debeas. Haec tanta cura & suspectus pecuniae rem in eum statum adduxit, ut suae cuique fortunae vita & anima chariores sint. si quis egeno nummum dederit, sanguinem putet dedisse se, non metallum. Accedit his omnibus, quod quisque ut vixit, ita moritur. in ambitione, superbia, auaricia transegit vitam, sic vel aedem, vel sacellum, vel sepulchrum, ut opes sufficiunt, sibi extruit argento, auro, marmore, ebore insigne, ut etiam

auaricia

auaricia viuat in mortuo, sparsis vbique
 insignibus & ostentata nobilitate gene-
 ris ad superbiam, armis additis, vt si opus
 sit, vel caelum expugnet armatus. vel
 si quis corpori tentet inferre iniuriam,
 propulset, primum omnium occidat ver-
 mes, a quibus depascitur. inscribuntur
 gesta bellica, & monumenta crudelita-
 tis, testimonium triste apud iudicem pa-
 cis. Ex praeda, & spolijs pauperum, &
 diuitijs inique vel quaesitis vel retentis,
 etiam quum iam amplius nostrae non
 sunt, iubemus cani nobis nescio quot
 psalmos, & missas dici. Alij arces con-
 struunt, aut Pyramides, aut imagines:
 denique quod memoria non patiatur
 intercideret. ac dum ista cogitatione agi-
 tamus, & magnam inde nobis gloriam
 pollicemur, victurosque nos etiam post
 mortem, minutum negatur pauperi, ne
 quid tantis sumptibus deficiat. imo ve-
 ro detrahitur minutum pauperi, si ha-
 beat, & spoliatur nudus. Ergo precipua
 causa, cur non benefacimus, & super-
 bia, & amor nostri, qui quo flagrantius
 exardescit, eo magis extinguit cha-
 ritatem erga alios. de quo dominus

noster in euāgelio suo, inquit: Quoniam abundabit iniquitas, refrigescet charitas multorum. Hæ sunt veriores ac certiores causæ, cur in benefaciendo cōtrahimur. sed more cunctis hominibus cōmuni culpas nostras in alios transferimus. & a quo nos vltro abhorremus, causificamur non facere alieno vitio.

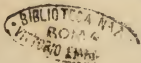
NVLLAS CAVSSAS DEBERE
IMPEDIRE NOS A BENE
FACIENDO.

AT vero pulchra res est, & excellēs imprimis benefacere. in qua decet homines æmulatores esse parentis sui dei, cuius benignitatem ingratitude nostra nō exhaurit. pluit super iustos & iniustos, oriri solem suum facit super bonos & malos. Et si quis recte expendat, fere inopum vitia nobis sunt imputāda. ingratos ipsi facimus lente aut maligne succurrendo nō puro animo, sed aliquid spectantes aliud, q̄ beneficium, & gratiam: exprobrādo beneficio, commemo- ratione, nutu, fastidio. Multi etiā vnus erga quēpiam ingratitude sic permo- uentur, vt nemini velint prodesse. atqui
nemo

nemo ignorat, non omnes homines eodem esse ingenio, eisdem moribus. ipse experire. audi Senecam hominem gentilem Christianos edocentem, quæ illum conveniebat potius a Christianis discere. Equidem locum integrum adscribam, ut pudeat vnumquemque nostrum, ne ex præceptis quidem gentilium paulo sanioribus vitam instituere: Non est, inquit, quod tardiores nos faciat ad benemerendum turba ingratorum. Nam primum, ut dixi, nos illam inertiam augeamus. deinde ne deos quidem immortales ab hac tam effusa necessitate sacrilegi, negligentisque eorum deterrent. utuntur natura sua, ipsos munerum suorum malos interpretes iuvant. Hos sequamur duces, quantum humana imbecillitas patitur. Demus beneficia, non fœneremus. dignus est decipi, qui de recipiendo cogitavit, cum daret. At male cessit. & liberi & coniuges sæpe fefellerunt, tamen & educamus, & ducimus. Adeoque aduersus experimenta pertinaces sumus, ut bella victi, & naufragi maria repetamus. Quâto magis permanere in dâdis beneficijs decet, quæ si quis nō dat, quia non recipit:

C 5 dedit.

Seneca
locus.

dedit, vt reciperet, bonam ingratorum
 facit caussam, quibus turpe est non
 reddere. Quam multi indigni luce
 sunt, & tamen eis dies oritur, quam
 multi quod nati sunt queruntur: ta-
 men natura sobolem nouam gignit:
 ipsosque qui non fuisse mallent, esse pa-
 titur. Hoc & magni animi, & boni pro-
 prium est, non fructum beneficiorum se-
 qui, sed ipsa: & post malos quoque bonum
 quærere. Quid magnifici erat multis pro-
 desse, si nemo deciperet? Tunc est virtus
 dare beneficia, non vti que reditura, quo-
 rum a viro egregio statim fructus perce-
 ptus est. Adeo quidem ista res fugare nos,
 & pigriores ad rem pulcherrimam face-
 re non debet, vt si spes mihi præcidatur
 gratum hominem reperiendi, malim non
 recipere beneficia, quam non dare: quia
 qui non dat, vitium ingrati antecedit.
 Dicam quod sentio, qui beneficium non
 reddit, non magis peccat, quam qui non
 dat. Hactenus ille. Sed fuerit sane me-
 tus hic ingratitudinis apud gentiles ali-
 quis, quem tamen tantopere Seneca, vt
 audisti, conatur eripere, idque primo ca-
 pite librorum de beneficijs, tanquam la-
 pidem

pidem primo statim ingressu molestum
& intransibus offerunt. Nos vero ne is
metus a iuuādo retrahat, dominus spon
sorem se offert pro paupere, in se recipit,
quod inopibus confertur. quid locuple
torem quærimus? an fidelem magis?
quid illo cogitari potest mitius, aut be
nignius? ille omnia nobis dedit, quæ
cunque habemus, & tamen si quis ab
eo iussus pauperi aliquid erogarit in dei
gratiam, ipse debitorem se facit. sibi vult
referri expensum, quod de bonis illius
fratri datur. Quid porro nobis vel du
rius, vel ingratius? qui de ijs, quæ ille
apud nos deposuit, dare, recusemus,
quum ipse iubeat? quid stultius, quos
tanta proposita mercede dare pigeat?
quid magis cæcum, quam in supplicium
certum ruere, dum caducas res & mille
casibus obnoxias arctissime complecti
mur? Ad hæc, si mature subueniremus
pauperibus, haud dubie cum conditio
ne ac statu rerum, mutarent & mores:
Nunc vero sinimus mendicos in egestate
sua cõputrescere. Quid possunt ex suis
sordibus aliud trahere, quam omnia
illa commemorata vitia? Et quidem
illorum

Quā cō-
tra euan-
gelium vi-
uimus.

illorū culpæ humanæ sunt, & quadā te-
nus necessariæ, nostræ voluntariæ, ac pe-
ne diabolicæ. Quale est enim in ciuitate
Christiana, vbi quotidie euangelium le-
gitur, hoc est vitæ liber, & in eo vnicum
præceptum Charitas, tam diuerso modo
viui, atq; illic præscribitur? neq; vero no-
stram viuendi rationem gentiles appro-
barent cordatiores paulo, planeq; ex gē-
tilitijs ciuitatibus nihil mutauimus præ-
ter nomen. vtinam vitia nō auxerimus.
Audimus: Benefacite, orate p̄ persecuē-
tibus & impugnantibus vos. At nos ci-
uibus nostris profuturi, etiā loqui graua-
mur. Socrates homo gentilis, cōtemptis
suis priuatis rebus, cum offensione mul-
torum, atq; inuidia, totam ciuitatem cir-
cūibat, docens, admonēs, adhortans sin-
gulos, noctes & dies incumbens in eam
curā, vt ciues suos meliores faceret. No-
lo apostolorum peregrinationes percen-
sere, & tot exhaustos labores, gentilis vi-
ta & actibus erubescant homines Chri-
stiani. Dicitur, qui habet duas tunicas,
det vnā non habenti. Nūc quanta in-
æqualitas? Tu non potes nisi sericis in-
dūi, illi canabaceus deest, quo se operiat.

viles

viles sūt tibi arietinæ vel agninę pelles,
 ceruarijs, pardis, pōticis, muribus amici 14
 ris, pximus tuus frigore ringit, contra-
 ctus ad dimidium præ rigore, auro & gē-
 mis onustus, vitā pauperis stufferulo non
 redimeres. Ad capos & pdices & deli-
 catissimos ac maximi precij cibos satur
 nauseas, fratri tuo deest furfuraceus pan-
 nis, quo se inualidum cum coniuge &
 parua sobole sustentet, quum tu canibus
 tuis meliorē proijcias. Nec interea tan-
 geris recordatione luxuriosi diuitis, qui Lucæ 16
 induebatur purpura & bysso, & epulaba-
 tur quotidie splendide, & mēdici Laza-
 ri. Tibi non sufficiūt ædes, quę cepissent
 antiquorū regū comitatus, fratri tuo nō
 est, quo se per noctem ad quietē recipiat.
 nec timesne illud audias: fili recepisti bo-
 na tua in vita tua. & diram detestationē
 domini: Ve vobis diuitibus, qui hic ha- Lucæ 9
 betis consolationes vestras. Quum nul-
 lus est congerēdi finis ad morbos, ad se-
 nectam, quam surdis illa auribus cantā-
 tur; nolite esse solliciti de crastino, attolli Matth. 6
 te oculos, intuimini volatilia cœli, & li-
 lia agrī, quæ citra curam omnē suam pa-
 ter ille cœlestis pascit, atq; auget. Nōne
 hæc omnia

hęc omnia casibus obiecta sunt: nec prodest homini parasse & cōseruasse aduersa dei voluntate, in cuius manu sunt casus. quot ex locupletiss. fecit inopes scintilla ignis nō obseruata, aut pugillus sturpæ in nauī, aut effusus amnis vel Oceanus, aut hominis malicia, vel calūniosū verbulum? Quid? An non pauperes sine his valent ac viuūt? & diuites egrotāt, & moriuntur cū his? Quanta dementia est existimare vitā esse in pecunia, & pane cōstitutā, minime oportebat nos huiusce rei esse ignaros, q̄ toties audimus: non
 Matt. 4. pane solo viuūt homo, sed verbo & volū-
 Luc. 6. tate dei. & alibi: Non in abundantia eorum quæ quis possidet, est vita eius posita. Quid potuit explicari apertius aduersum inanem coaceruandī anxietatem, q̄ p̄posita parabola hominis locupletis? cuius maximū in modū p̄uētus aucti ingē-
 tē de vita securitatē pepererāt, vt etiam aīę suæ diceret: Aīa mea ede, bibe, fruerere bonis. habes em̄ multa ī annos plurimos pata. & audiuit, q̄ vnicuiq̄ nostrū in medijs fortunarū cogitatiōibus diceēt: stulte hac nocte aīam tuā repetūt a te, q̄ parasti cuius erūt? vbi hęc sunt audita ex ore illo

illo sapiētiae dei, nefas fuerit exempla de
 secularibus literis mutuari, in quibus refe-
 runtur tam multi sublati in prima aucti
 patrimonij cōstitutione. quū statuerent
 iā curas relaxare, & partis frui, mollēq;
 & suauem imposterū vitā ducere. Nihil
 aliud videmus ī ciuitate laborare hoīes,
 nisi vt moriātur diuites, non vt viuāt. Iā
 si in senectutē hac cōdunt, aut morbos,
 qd sibi vult tātus in vestitu & epulis lu-
 xus? ista ministrorū & clientū frequen-
 tia ociosorū fiducia tuarū opum? tot ca-
 nes, accipitres, simiæ, alea, scurræ? si quis
 in gratiā locupletis hoīs petat, nihil re-
 cusat. in moriōes & eos q risum mouēt,
 q̄ multa cōgerunt? istis nō est dādi finis.
 in quo Hispani magnifice insaniunt. in
 gratiā dei nihil est agendū. cōsuetudine
 vitiorū occaluimus, vt iā non cēseamus,
 quæ tantū lædūt. Eiusmodi diuitibus cō-
 ringit sæpenumero, quod sapiēs inquit,
 Qui calumniat pauperē vt augeat diui-
 tias, dabit ipse ditiori se & egebit. Sed ne
 qs subtrahat pauperi manū metu ne des-
 sit sibi, aut certe pretenuiter ipartiat, So-
 lomonē auscultet: Qui dat pauperi, non
 indigebit: q despicit deprecantē, sustine-
 bit penu

bit penuriam. & Paulum ad hunc modū confirmantē Corinthios in danda eleemosyna: Potens est autem deus omnem gratiam augere in vobis, vt in omnibus semper omnem sufficientiam habentes abundetis in omne opus bonū. sicut scri-
 P^{sal.} III. ptum est? Dispersit, dedit pauperibus, iustitia eius manet in seculum seculi. Qui autē administrat semen seminanti, & panem ad manducandū praestabit. Et multiplicabit semen vestrum, & augebit incrementa frugum iustitiæ vestrae, vt in omnibus locupletati abundetis in omnem simplicitatē, quæ operatur per nos gratiarum actionem deo. Quoniam ministerium huius officij nō solum supplet ea, quæ defunt sanctis, sed etiā accumulat per multas gratiarum actiones domino. Sic ille. videlicet oratio & gratiarū actio, quæ fit propter eleemosynam deo, impetrat ab illo incrementa eorū cōmōdorum, per quæ misericordiā operamur. Quid num dictis tantum hæc & monitis constant, non itidem exemplis? In libro Regnorum 3. legimus: Erat in Sarrapta Sydoniorum vidua, quæ tantum farinae habebat domi, quātum pugillo capere posset,

pi posset, & olei paucas guttas. hæc ligna
 tum egressa duo ligna referebat domū,
 vt libū sibi ac filiolo coqueret, quod vbi
 edissent, morerentur, etenim erat fames
 atrocissima in Israel. Helias vero id sibi
 p̄ eleemosyna postulauit, promittens nō
 defuturum ei ac filio. fidem habuit mu-
 lier prophetæ. dedit illi, quantulumcūq;
 habebat. postmodum vero nec hydria fa-
 rinæ defecit, nec olei lechytus imminu-
 tus est, vsq; in diem quo misertus est do-
 minus Israel. I nunc, & timidus commo-
 da, quod tanto cum fœnore recepturus
 es, etiam in bonis vitæ huius. At posteri-
 tatem cogitat quis, id profecto infini-
 tum est. quis tandem erit cumulandi mo-
 dus? Quid ipsis nullam ne vis curam re-
 linquere? nihil quod agant? in quo se
 exerceant? pessime p̄fecto in eos consu-
 lis. & ipse non recusas tum misere viue-
 re, tum etiam male illorū caussa, qui cu-
 iusmodi futuri sint, ignoras. Audi sapiē-
 tiss. Regē: Rursus detestatus sum, inq̄t,
 industriam meam, qua sub sole studiōssi-
 me laborauī habiturus hæredē post me,
 quem ignoro, vtrum sapiens, an stultus
 futurus sit. & dominabitur in laboribus
 D meis,

Filiorum
cura.

Ecclesia-
stics. 2.

meis, quibus desudauī, & sollicitus fui. & est quicquid tam vanū? vnde cessauī, renūciauīque cor meum vltra laborare sub sole. Nam quum alius laboret in sapientia, & doctrina, & sollicitudine, homini ocioso quæsitā dimittit. Hactenus ille. Cæci exemplis non mouemur, quæ quotidie oculis se ingerūt, sed nos ab eis animum auertimus, existimātes communi hominum conditione non teneri, quum simus homines. alijs adimūtur filij, quibus ingentes opes cōgregauerant: & fit quod legimus in psalmo 38. Relinquēt alienis diuitias suas: & sepulchra eorum domus illorū in æternum. Tabernacula eorū in progenies p̄genierū. Nominauerunt nominibus suis terras suas. Aliorū diuitiæ ad secundū hæredē non pueniūt, corrupta filiorū indole spe paternæ hereditatis, aut ipsorum parentum indulgentia. Tum quæ conseruare nescit, qui laborē non adhibuit in quærendo. Aliorum filij sine diuitijs fuissent optimi, in diuitijs sunt pessimi. vt instrumentum videatur flagitiorum ac scelerum is pater reliquisse, qui quacunquæ ratione liberos locupletare studuit. liberi etiam quum patrem

trem vident omnia diuitijs posthabere, ipsi patri diuitias anteponunt. iustissima ratione, & quam ad nos edocendos deus finit euenire. bona arte & sancta mente filios instructos abunde diuites relinques. ne illud doceas, rem quocumque modo rem. alioqui in te primum experientur vim precepti illius. vis audire veras diuitias, & decedentis vita patris ad filios mandata. Thobias sic moriens loquitur: Audite filij mei patrem vestrum. Seruite domino in veritate, & inquirete, & ut faciatis, que placita sunt illi. & filiis vestris mandate, ut faciant iustitias & elemosynas, ut sint memores dei, & benedicant eum in omni tempore, in veritate & in tota virtute sua. caput itidem eiusce libri 4. plenum est eiusmodi mandatis, quibus decet vnumquemque patrem filios ditare, non auro vel argento. vetus verbum est, congestori auaro haeres prodigus. & illud: nec bono haeredi opus est pecunia, nec malo. ille facile quaeret, hic cito profundet. Quod locupletes existimares te filios relinquere, si illis principem aliquem tutorum & patronum & ceu patrem quendam parasses, profecto, si qua est

fides, deum relinquis filijs tuis parentē,
 si bonus ac misericors fueris. generatio,
 Psal. 117. inquit rectorum benedicetur. & alio lo-
 Prō. 20 co: qui conuersatur sine reprehensione in
 iustitia, beatos filios relinquet. Nempe
 idem dñs est, qui parcit Israelitico populo
 Exo. 34- propter maiores eius Abraam, Isaac, &
 Iacob. & qui uisitat iniquitatē patrū in
 filios in tertiā & quartā generationē eo-
 rū q̄ oderunt ipsum. & facit misericordiā
 in millia ijs, qui diligūt eū, & custodiunt
 Ecclēsi- praecepta eius. melius est mori sine filijs
 stici. 16. inquit Syrach sapiens, q̄ filios impios re-
 linquere. dicam equidem quiddā minus
 forsitan receptū in vulgus, sed tamen ve-
 rissimum, mea utiq̄ sentētia, patres qui
 experti prauum filiorum ingenium, &
 quod pecunia tanq̄ veneno corrūpatur,
 pessime facere, quum magnas illis opes
 relinquunt. hoc est certissimam vitiorū
 materiam, eiusmodi diuitiā adimuntur
 bonis, qui norunt illarum vsum: & mali
 instrumentū flagitiorū nacti fiunt peio-
 res. Si quis omnino prospectū vult malo
 filio, deponat eā pecuniā apud viros spe-
 ctatae fidei, qui illi depositum restituāt, si
 redeat ad meliorem frugē, sin perseueret
 in nequi

in nequitia & sceleribus, probis indigis
 elargiantur. imo tanq̄ debitum eis per
 solvatur. Audi iam & prophetam & ho Pfal. 36.
 minem senē: Junior fui, etenim senui, &
 non vidi iustū derelictum, nec semē eius
 quærēs panem. tota die miseretur, & cō
 modat, & semen illius in benedictione
 erit. Corporibus diligenter p̄spicis. expe
 diret, vt animis diligentius prospiceres,
 exemplo sancti & prouidentiss. Iob, qui Iob. 1.
 pro singulis filiorum holocaustum offe
 rebat deo: vt si forte peccassent, nec bene
 dixissent domino, sacrificijs patris ex
 piarentur. Atqui verissimum sacrificiū
 est & deo gratiss. eleemosyna: de qua scri
 bitur in mysticis literis: Ignem ardentē Eccle. 3.
 extinguit aqua, & eleemosyna resistit
 peccatis, & deus prospector est eius, qui
 reddit gratiam. Postremo quantæ sunt
 illæ opes, etiā apud homines, filius opti
 mi patris? Nihil opus est vetera exem
 pla recēserere, quæ sunt in scriptoribus gē
 tium omnium innumera. quotidie vi
 demus multos per se indignos opibus,
 honoribus euehi, sola recordatiōe pater
 næ virtutis, & quos sine alio despicerē
 mus respectu, veneramur patrem in eis

LIB. I. DE SVBVENTIONE

Munera
deo di-
gna.

Gloria.

ſpectantes, non ipſos. vnde oritur decus
nobilitatis. At ſepulchra & altaria & ſa-
crata ornamenta, & miſſæ, & pſalmi tui
abominatio ſunt ante deũ, cui tu ex mor-
tuis lapidibus templum dum ſuſcitas, vi-
ua eius templa cadere ac interire pate-
ris. Non donaria & magnifica munera
reſpicit deus, ſed puram mentem, & im-
maculabilem cõſcientiam. hæc vox eti-
gentilibus nota fuit, tradita a Platone,
Xenophonte, Cicerone, Seneca, quanto
Chriſtianis debet eſſe notior? quibus nul-
lo templo eſt opus, quum adoræt patrem
in ſpiritu: cuius patris templum eſt mun-
di vniuerſitas, ſed peculiarius puri ani-
mi, dicente Apoſtolo: Templum dei ſan-
ctum eſt, quod eſtis vos. quid dicã qua-
ri his omnibus famam quandam, potius
quam dei cultum, quod oſtendit nomen
vbique inſcriptum, & inſignia paſſim affi-
xa? Iam quid illuc facit aurũ? putas deũ
vel puerum eſſe, qui capiatur auri fulgo-
re. vel auarum, qui poſſeſſione. vel homi-
nem, qui vſu. Verum gloria viuẽti, ſi ex-
petatur, grauis. ſi non expetatur, inuti-
lis. mortuo ſuperuacua. maioribus enim
detinebitur vel gaudijs vel ſupplicijs, q̃
vt his

vt his nostris vocibus, etiam si ad eum per-
 uenirent, moueatur. Quid Achilli pro-
 dest Ilias Homeri tam cantata? quid Vlyf-
 si Odyssea? vel vtrumque opus auctori suo?
 Quid Alexandro tot per orientem Alexan-
 driæ? Quid Flædriæ Comitibus auratæ
 statuæ pro Burgo positæ? vt transeam
 quam caduca & breui peritura sint eius-
 modi opera, sed certe pauci intuentur,
 pauciores animaduertunt, nemo fere de
 ijs inquit, quorum monumenta sunt:
 & vt inquierit, haud magno æstimat.
 quod si gloria quæritur, quæ maior, quã
 si benefacias? si prosis? si iuues multos?
 hæc vna apud præcos homines ad im-
 mortalitatem via, vt a nobis est in supe-
 rioribus expositum. deos vocauerunt be-
 neficos. Deus est, inquit Plinius, mortu-
 li iuuare mortalem. nec inter virtutes
 est vlla liberalitate & munificentia gra-
 tior & plausibilior, propter quam solam
 multi ingentia sunt regna consequuti.
 Sed vnicuique homini bona gloria existi-
 manda est. vt solutus corpore bene a con-
 scientia sua & deo audiat, atque eam
 ob causam beatissima æternitate per-
 fruatur.

LIB. I. DE SVBVENTIONE
QVAE VNICVIQVE A DEO DAN-
TUR, NON PROPTER IPSVM
DARI SOLVM.

PLato philosophus felices fore respu-
blicas aiebat, si duæ illę voces ex ho-
minum vita tollerētur, meū & tuū.

Meum.
Tuum.

Quantas enim inter nos excitāt tragœ-
dias? & quibus clamoribus illa intonan-
tur? meum dedi, meū abstulit, meum nō
tanges. tuū non attigi, tuum tene, tuo sis
contētus. quasi vero aliquid vllus hoīm
possideat, quod merito queat suū appel-
lare: etiā virtutem ipsam a deo accepit, a
quo nobis data sunt om̄ia, alijs aliorum
caussa. Primū natura, per quam volo deū
intelligi. nam nihil est natura aliud, q̄ il-
lius voluntas & iussus. hic ergo quātas
utilitates nobis siue ad vescendū herba-
rum, radicū, fructuū, frugū, pecorum, pi-
scium, effudit: omnia in cōmune. siue ad
vestiendū pelles, vellera, tū ligna & me-
talla, & cōmoditates animātium, vt ca-
num, equorū, boū, deniq; quæcunq; pro-
tulit, in hac proposuit domo nullis repa-
gulis aut feris clausa cōmunia ijs, quos
progenuit. dic tu, qui occupas, an sis na-
turæ magis filius, q̄ ego? si nō es, cur me
excludis,

Naturæ
beneficia

excludis, tanq̄ legitimus naturæ filius
 nothū? At inquis operā & industriā na-
 uauī, liceat & mihi possidere, idē faciam.
 Ergo quod natura liberalitate sua dedit
 cōmune, nos malignitate nostra propriū
 facimus. quod illa obuium exposuit, nos
 auertimus, recondimus, claudimus, tue-
 mur, arcemus alios poste, pariete, seris,
 ferro, armis, deniq̄ legibus. Itaq̄ auari-
 cia & malitia nostra charitatem & famē
 indicit abundantiæ naturæ, & diuitijs dei
 paupertatem adfert. Iam per malignita-
 tem nostram effectū est, ne vere deo dici
 possit. Aperis tu manū tuam & imple
 omne animal benedictione, nō pōt iniri
 numerus eorum qui tertio ab hinc anno
 in Bethica extincti sint fame, victuri ad
 huc, si tam essemus prompti ad ferendā
 opem, q̄ ad petendam. aut si nos vel be-
 stiarū liberalitas moueret, & sensus qui-
 dam naturæ accommodatior, quam no-
 ster, quarum nulla est, quæ pasta & satu-
 rata, residua non hic in cōmune incusto-
 dita velut in amplo quodam naturæ re-
 linquat penore. Quapropter sciat quis-
 quis naturæ munera possidet, si cum ege-
 no fratre communicet, iure possidere, &

17

Bethicæ
fames.

D 5 ex natu

18 ex naturæ voluntate ac instituto. siñ se-
cus, furem & raptorem esse naturæ lege
conuictū & damnatū, quum occupet &
detineat, quæ natura non ipsi vni pro-
crearat. Ad Architā Pythagoricum Pla-
to scribit: Nō nobis solis nati sumus, sed
ortus nostrī partē patria vendicat, par-
tem amici. & senex ille in comœdia: Ho-
mo sum, humani nihil a me alienum pu-
to. Nemo sit ergo huiusce rei insciens, se
nec corpus, nec animam, nec vitam, nec
pecuniam habere in vsum modo suum
& commodum data: sed esse illarum re-
rum omnium dispensatorem: nec alio fi-
ne a deo accepisse. hoc & si vmbra qua-
dam, tamen vetusta gētilitas vidit, quæ
ita per leges de suis ciuibus sanxit, vt ap-
pareret vnumquemq; omnia debere suæ
ciuitati. huic in quemq; ius ac fas esse de
corpore, de vita, de fortunis statuere. vn-
de illi apud Athenienses Areopagitæ,
apud Romanos Censores in vitam, cen-
sum, mores cuiusq; inquirebant, vt legi-
bus & pœnis iudicarent, quam hæc ab
vnoquoq; in publicum cōmodum admi-
nistrarentur. Sed in ea quidem re affera-
mus iam nō hominum testimonium, sed
dei edictū.

dei edictū: Grátis? inquit, accepistis, grá-
tis date. & parabola proposita est de eo,
quí talentum quod a domino acceperat,
quí recōdidit, nec est eo negociatus, pu-
nitur acriter, collaudatis ijs, qui negocia-
tione rem auxerant: hoc est multos adiu-
uerāt illis ípsis dñi beneficijs. Quocírca
fur est, nō qui hæredi, quod inopibus lar-
giatur, detrahit: sed q̄squis inutiliter eru-
ditione abutitur, vel vires consumit, vel
scientiam sinit torpescere, vel pecuniam
profundit, vel asseruat. Dicit aliqs; idq̄
íngenti cum supercílio, de meo hæc fas-
cio: quid mihi ad tribunal Christi cha-
ritatis & mutuæ beneficentiæ vindici,
id allegas, quod non tibi licuisset ad sel-
las censorum Romanorum? ostendi ni-
hil esse cuiquam suum. Fur inquam est
& raptor, quisquis pecuniam in aleam
prodígit, qui domi in arcis coactam de-
tinet, qui in ludos effundit aut epulas,
qui in preciosas admodum vestes, aut
instructissimum vario argento atque au-
ro abacum, cui vestimenta domi com-
putrescunt, qui emptitandis rebus su-
peruacuis, aut inutilibus, pecuniam
expendant, qui in vanas superstru-
ctiones.

ctiones. Deniq; quisquis, quod superest
necessarijs naturæ vsibus, nõ egenis im-
partit, fur est, & si nõ humanis legibus,
quãquã his etiã nõnullis, certe diuinis
punitur.

NON CONSTARE PIETATEM ET
CHRISTIANISMVM SINE BE-
NEFICENTIA MVTV A.

HActenus diuina cū humanis cõiun-
xi, propter eos, q̄ tenebris altissimis
immersi nõ ferūt diuinæ lucis ful-
gorẽ. Nũc vero sola persequemur illius
principis ac domini iussa, de quo dicit:

Mat. 10.

Nolite eos timere, qui occidunt corpus,
postmodum autem nihil habent reliqui,
quod agant. illũ timete, qui vbi corpus
occiderit, animã potest mittere in gehẽ-
nam. sed nos tantopere ad scelera occa-
luimus vt nihil æque surdis audiatur au-
ribus, quam quæ deus iussit. Nec sal-
tem vitæ huius vanitas nos commone-
facit, non esse hic spes nostras figendas,
ad illum venturos nos, qui fuerit & spe-
ctator, & testis nostrarũ quoq; cogitatio-
num, eundem futurum iudicem, & vnũ-
quenq; nostrum pro meritis aut retentu-
rum secum in æterna beatitudine, vel
missurum

missurū ad supplicia . Deus ergo p̄ quos nobis loquitur , nisi primū per filiū suū hinc per sanctos viros, & sp̄ritu eius afflatus: sed dei certissima oracula expressa sunt libris veteris ac noui testamenti. Quibus omnibus nihil cōmendatur magis, nihil inculcatur crebrius, q̄ misericordia: seu q̄s Gr̄ce malit, eleemosyna. In Deuteronomio sic dominus loquitur: Non deerunt pauperes in terra habitacionis tuæ, idcirco ego præcipio tibi, vt aperias manūm tuam egeno & pauperi, qui tecum versatur in terra . Nec gratis hoc iniungitur. additur præmium, vt paratam inueniat misericordiam, quisquis exhibuerit . In psalmo enim 40. Dauid inquit: Beatus qui intelligit super egenum & pauperem, in die mala liberabit eum dominus . Dominus conseruet eū, & viuificet eum, & beatum faciat eū in terra, & non tradat eum in animā inimicorum eius. Dominus opem feret illi super lectum doloris eius. vniuersum stratum eius versasti in infirmitate eius. Eiusdem vatis versiculus ille ex 9. Psalmo: Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor. aperte declarat potentem in hoc esse

Cap. 15.

hoc esse a domino vel dignitate ornatū,
vel munitum ac instructum potentia, ho-
nore, autoritate, opibus, vt tutor & de-
fensor sit inopis, vt robustior filius imbe-
cilliori a patre custos adiunctus. Nec de
sacrificijs & ceremonijs suis dominus
est sollicitus, misericordiam ab homine
exigit. huic vni mercedem pollicetur.

Cap. 58. Apud Esaiam prophetam verbis domi-
ni sic legitur: Rogant me iudicia iusti-
tiæ, & appropinquare deo volunt. Quæ-
re ieiunauimus, & non aspexisti? humi-
liauimus animas nostras, & nescisti? Ec-
ce in die ieiunij vestri inuenitur volun-
tas vestra, & omnes debitores vestros re-
petitis. Ecce ad lites & contentiones iei-
unatis, & pcutitis pugno impiæ. Nō est
hoc ieiunium quod placet domino. Nō-
ne, inquit, hoc est magis ieiunium, quod
elegi? Dissolue colligationes impietatis.
solue fasciculos deprimentes. dimitte eis
qui confracti sunt, liberos, & oē opus di-
rumpe. Frange esuriēti panē tuū. & ege-
nos vagosq; induc in domū tuā. Quū vi-
deris nudum, operi eum, & carnem tuā
ne despexeris. tunc erumpet quasi mane
lumen tuū, & sanitas tua citius orietur.

Et ante

Et anteibit faciē tuā iustitia tua, & gloria dñi colliget te. Tūc inuocabis, & dñs exaudiet; clamabis, & dicet, ecce adsum. Hactenus Esaias. Quærit & circumspicit peccator quēadmodum offensum ab se dominum queat placare, offert victimas, offert primogenitū suum, & spretis omnibus, quæ extrinsecus poterant adferri, de interioribus misericordia postulatur. Sic em̄ legimus in vaticinijs Micheæ prophetæ: Quid dignū offerā domino? Curuabo genu deo excelso? Nunquid offeram ei holocaustomata, & vitulos anniculos? Nunqd placari potest dominus in millibus arietū, aut in multis millibus hircorū pinguiū? Nunquid dabo primogenitū meum pro scelere meo, fructum ventris mei, pro peccato animæ meæ? Indicabo tibi o homo, quid sit bonū, & quid dominus requirat a te. Vtiq; facere iudiciū, & diligere misericordiā. Quibus curæ est perscrutari naturas rerum, perhibēt, amorē natura & ingenio suo a nulla re verius elici q̄ ab amore. sic nihil æque dei misericordiā nobis conciliat, q̄ nostra misericordia. Qui pronus est ad misericordiam, inquit Salomon, benediceť.

Amor a-
morē eli-
cit.

Miseri-
cordia.In Ge-
beli.

Pfal. 36.

Christi
autori-
tas.

benedicetur. & de immisericorde idē ait: Qui obturat aurē, ne audiat imbecillū, & ipse inuocabit dominum, & non erit, q̄ exaudiat eū. Sed nos aquā, vt dicitur, in mari quærimus, quid aliud sonant ve-
tera dei præcepta, nisi vnicam viā nanci-
scendæ dei misericordiæ esse nostrā mi-
sericordiā, etiā vsq; ad cōmoda vitæ huius
temporariæ? Abraam & Loth consuetu-
dine accipiendi hospites, angelos inscij
repperūt, tantoq; honore digni sunt ha-
biti: nec angeli assymboli discesserunt.
Loth ab incendio & ruina quinq; vrbū
exemptus est. Abraam filiū recepit ori-
ginem promissæ illius sanctæ ac innume-
ræ posteritatis. Rex ille & vt senex, &
vt vates, sic inqt: Iunior fui, etem̄ senui,
& non vidi iustū derelictum, nec semen
eius quærens panem. Tota die miseretur
& commodat, & semen illius in benedi-
ctione erit. Veniamus ad Christū fide-
lissimum legatum patris missum ad nos
magna & admirabili autoritate signo-
rum & virtutum in illa humilitate cor-
poris, vt hominem hostem irato reconci-
liaret patri, insipientem erudiret, erran-
tem in viā reduceret, cæco vsū redde-
ret et solis

ret solis ac luminū. hunc audiri pater voce sua iussit. nos illius doctrina ac luce nos veditamus. illius gloriamur noīe, qđ est super omne nomē: nec est aliud super terram, per quod salui esse possimus. nec aliud, in quo nos conueniat gloriari, qđ Pauli exemplo, cruce domini nostri Iesu Christi. Sed equidem non video, qua facie audeamus Christianos profiteri nos, quum nihil ex ijs præstemus, quæ Christus prima iussit, ac prope sola. habebant gentiles philosophi suū signū, quo agnoscēbātur, nuditatem pedū, sicut Nazianzenus perhibet, vilitatem vestiū: habent Iudæi circuncisionē: milites in bello sua signa, oues signatæ sunt, merces itidem. Christus nullum ne habet signum, quo notat suos, atq; ab alienis separat. In hoc inquit, cognoscent omēs, qđ discipuli mei estis, si dilectionem habueritis inuicem. & mox: Hoc est præceptū meum, vt diligatis inuicem. hoc est caput, hoc primū dogma. Amoris hæc est natura, vt omnia faciat cōmunia, iuxta priscum verbum qđ a Pythagora & a Pythagoricis profectum cetera philosophorum nationes retinuerunt. nec secus qui amat, res amici curat,

Gal. 5.

Christi
signum.

Ioan. 15.

Amicitie
lex.

19

E ci curat,

ci curat, & tractat, quam suas ipsius. interdum quoq; accuratius, & ardentius. re affectu. At in nobis vnusquisq; suum agit negocium, nemo fratris. & quemadmodum Paulus Corinthios obiurgans, inquit: Alius esurit: alius ebrius est. Tantum abest, vt quæ habes communices fratri, vt quacunq; arte & fraude possis, quæ frater possidet, ad te trahas. pauperem vides nudum, ipse vestibus non indutus, sed onustus & obrutus, ac præteris. vbi iam signum illud, quo Christi oves censentur? At ne deũ quidem diligit, qui hominem non diligit. testificatur hoc Ioannes in epistolis suis: Qui habuerit substantiam huius mundi, & viderit fratrem suum necesse habere, & clauserit viscera sua ab eo, quomodo Caritas dei manet in eo? & post paululum: Si quis dixerit, quod diligit deum, & fratrem suum oderit, mendax est. qui enim non diligit fratrem suum, quem videt: deum, quem nõ videt, quomodo potest diligere? Ad hæc nec Christo credit, qui ei non fidit. quid enim est aliud credere alicui, quã eius dictis fide-

re, &

Ioan. 3.

1. Ioan. 2.

re, & promissa existimare certo euentura? At qui dominus omnibus etiam nſ, qui de nobis peſſime ſunt promeriti, & nocerent, ſi qua poſſent, iuſſit nos benefacere, quodque difficilius eſt, benecupere. Ille ſe debitorem tibi offert pro eo, in quem beneficium contuleris. ſi crederes tam eximiam illum relaturũ gratiam, quantam pollicetur, an non dares? qui negociatori das decem ducatorum millia, vt cum ſcẽdre recipias, ſiſus aut verbo mortalis, aut ſyngrapha mali. At qui & a Chriſto habes ſyngrapham. ſed nimium carne opprimimur, & ſpiritalia in animos noſtros non penetrant circumſeptos tanta mole carnis, quæ vitiorum aſſuefactione callum duxit. Nec vitam noſtram deo, a quo vno & genita eſt, & conſeruatur, credimus. Nam ſi Chriſto crederemus iubenti, vt totam curam tuendi & ſuſtentandi noſtri reijciamus in patrem, a quo ſunt omnia, qui que ea & paſcit, & ſuſtentat, quæ ſine cura ſunt, eſſemus vſque adeo ſolliciti? non eſſemus, ſi Rex aliquis mortalis ſpondiſſet, quid aliud dicam, E 2 niſi

nisi sic nos loq̄ tanq̄ omnia credamus, sic viuere tanq̄ nihil. Neq̄ vero te tangit, quod summū & postremum est in religione, finis vitæ vel per virtutem vel per vitia transactæ, quā præmia vel supplicia consequunt̄. Peccata dicit eleemosyna purgari. Reliquum inquit est, vt faciatis misericordiã, & sunt vobis munda omnia. confirmauit veterum. sententiã. Siquidem Thobias ait: Præmium enim bonum tibi thesaurissas in die necessitatis. quoniam eleemosyna ab omni peccato & a morte liberat, & non patietur animã ire in tenebras. & Ecclesiasticus: Ignem ardentem extinguit aqua, & misericordiã resistit peccatis. superbissimo Regi Daniel consulit, vt peccata & blasphemias suas misericordiã, & eleemosynis pauperũ redimat. concinunt his omnibus Christi discipuli ex magistri schola dicentes: Caritas operit multitudinẽ peccatorum. Centurioni illi gentili in Actis apostolorũ propter eleemosynas indicatur ab angelo iter salutis. Et quẽ admodum ad ciuitatem aliquam demigraturis salutare consiliũ est, si quos eius incolas officio sibi aliquo demereantur, sic

Luc. 11.

1. Pet. 4.

Acto. 10.

tur, sic dominus admonet atq; hortatur Luc. 16.
 nos ex mammona iniquo amicos quere- 10
 re, qui nos mortuos recipiant in æternas
 illas domos, & adolescenti qui de vita
 æterna consulebat, respondit: Si vis per-
 fectus esse, vade & vende omnia, quæ ha- Luc. 18.
 bes, & da pauperibus, & habebis thesau-
 rum in cœlis, & veni sequere me. Iudicis
 viuorum & mortuorum vtinam nõ mi-
 nus quisq; sententiam metueret, q̃ sæpe
 audiuit, & quam nulli non est cognita,
 qui vel pro misericordiæ operibus præsti- Mat. 25.
 tis beatã æternitatẽ remuneratur, vel p
 omiſſis supplicio addicit. Quid dicemus
 ad hæc omnia? An cõtingit nobis, quod
 de Phariſæis narrat Lucas in euãgelio:
 qui q̃ essent auari, irridebant præcepta
 Christi: nec vlli sunt adhuc, quibus eque
 ridicula est cœlestis doctrina, q̃ accensis
 diuitiarũ cupidine: vt ineptus est regno
 dei diues, q̃ opes suas amplectit: nec sine
 maxima causã Paulus apostolus solam Auariciã
 ex peccatis oĩbus auariciã appellauit ser- 1. Thim. 4
 uitutẽ idolorũ, pecuniã enim ingt, quidã
 expetentes a fide nauĩ tutiss. deciderũt.
 Nullũ crimẽ mortẽ ab Apostolis vindic-
 catũ est, præter auariciã Ananię, & coiũ-
 E 3 gis,

Aa. 5.

gis, in quā Petrus potestātē illā apōstolice
 cam non per tortorē & carnificē, sed effi-
 cacia vocis suæ ostēdit, & exercuit: q̄ sci-
 ret, quantum affectus ille p̄bis moribus,
 & pietati nostræ odium bellūq; indixis-
 set: quod aliquando exarsurum esset ma-
 ximo detrimēto & clade religionis. Ex-
 aminet quisq; conscientiā suam, an cre-
 dat illa, quæ recēsuimus, quū his tā parū
 moueatur. at credo, ait vnusq; ego ve-
 ro credere te audio, credere nō video. Fi-
 lioli hortatur Ioannes: ne diligamus ver-
 bō tātū, sed re, & opere. & Iacobus: Esto-
 te factores verbi, & nō auditores tantū.
 si credis, cur tātis p̄missis & minis nō tā-
 geris: cur qd' assignatum tibi est munus,
 nō capeſſis: præfertim tātis gaudijs para-
 tis ei, q̄ fecerit: tātis cruciatibus, q̄ præter-
 miserit. Summa hæc est: ego neminē exi-
 stimo Christianū esse, q̄ quatenus potest,
 non subuenit fratri indigenti. Paulus &
 Barnabas quū Hierosolymā venissent,
 Iacobumq; fratrem dñi loci illius sanctissi-
 mū Episcopū, simul & Petrū & Ioannē
 cōuenissent, exposito euāgelio, qd' prædi-
 carāt in gentibus, & collaudati ab apl'is,
 sic digressi sunt, vt vtrinq; tātum de mi-
 sericordia

Gala. 2.

sericordia meminissent. dextras, inquit, dederunt mihi, & Barnabæ societatis, vt nos in gentes, ipsi in circuncisionē, tantū vt pauperum memores essemus. de toto hoīe curant, totum alunt, & reficiūt. totī student prodesse. mentī per prædicationē & sacram doctrinā, corporibus primum miraculis & virtute pellēdi morbos, quæ comitabatur prædicationem, cōstantissī mamq; illā fidē, & adiūmētis vitæ in colīgenda pecunia, qua indīgi alerentur. hoc est vere Christiani & seclatoris principis ac magistri sui, qui totum hominē fecit, totum sanauit, totum aluit, mentē doctrina, corpus cibo. ita conuenit nos & animo benefacere, & corpori, quæcūq; facultas detur.

Q V A N T V M E T Q V O M O
D O C V I Q V E B E N E F A
C I E N D V M.

Cicero, Aristoteles, Theophrastus, Panætius; Possidonius, Hecaton, Seneca, & cæteri, qui de officijs vitæ communis scripserunt leges quasdam statuunt, cui, quatenus, quæstum, quando, quemadmodū præstādum sit vel officiū,

Officia
vitæ.

Charita-
tis præ-
ceptum.

Benefi-
cij magni-
tudo.

Matth. 5

vel beneficium, vel referēda gratia. Sed quum humana sola persequerentur, non omnia potuerūt suis præceptis cōcludere, propterea q̄ hominū naturavarietate sua infinita est, quā formula sua diuina dominus cōprehendit, videlicet autor illius. Dato enim charitatis præcepto erga deum & hominem, ceu normā quandam & amullim assignauit, qua vniuersa mortaliū omniū vita possit dirigi. Si quis vere & ex animo deū diligit, & fratrem propter deum, amor ille verius ei suadebit & rectius, quid agendum sit, q̄ quicumq; magistri sapientiæ. Sumat q̄sq; in proximum affectum germane amicum, atq; in iuuando deū solum spectet, ab illo sperans remunerari se, nihil dico amplius. hoc vnicū documētum superat longa illorum philosophorū, quos modo cōmemorauī, scripta. De magnitudine beneficiij, & in quem conferendum, sunt illa Christi: Omni petēti abs te dato: uolenti mutuari abs te, ne auertaris. Benefacite p̄sequentibus vos. amate eos, quibus estis inuisi. orate pro ijs, qui vos execrantur, ac deuouent. nempe sic agēdum est ei, qui a rebus istis mūdi huius penitus se

tus se ad dei vnus fiduciam, & amorem
 sustulit. Illud vero Thobia humanū ma
 gis: Ex substātia tua fac eleemosynam,
 & noli auertere faciem tuā ab vllō pau
 pere. Ita enim flet, vt nec a te auertatur
 facies dñi, quomodo potueris, ita esto mi
 sericors, si multum tibi fuerit, abundan
 ter tribue, si exiguum tibi fuerit, etiam
 exiguum libenter impartire. cui nō dis
 sonat, quod in Ecclesiastico legit: Ante Cap. 4
 mortem tuam benefac amico tuo, & se
 cundum vires tuas exporrigenz da pau
 peri. Hi facultatem metiuntur, & sollici
 tudine non carent, quæ amor excludit.
 Sed quanto hi melius, q̄ qui ex ingens
 ti iuuandī facultate & copia exiguam
 portiunculam impartunt: vt qui ex am
 plissimis opibus vnam aut alterā stipem
 vnciarīam, dicamus minutam: vt hacten
 us fecimus voce vestrati. Qui parce,
 inqt Apostolus, seminat, parce & metet.
 & qui in benedictionibus seminat, id est
 largiter & plena manu, abunde etiā me
 tet. similis est ad Galatas sentētia, quam
 statim referam: Vt a deo accipis, sic illi
 reddito. si ille affluenter dat tibi, cur tu il
 li retribuīs tam arcte & maligne? præci

pue quā nihil tibi dederit ppter te vnū,
 sicuti disseruimus. Neq; vero necessita-
 tes nostras sic conuenit metiri nos, vt lu-
 xum & diffluentiā inter necessitates po-
 namus, sicut sericis vestiri, auro & gem-
 mis fulgere, stipari magna frequētia ad-
 ministrantium, quotidie epulare oppipa-
 re, aleam animose ac largiter ludere. At
 ne quis blandiatur sibi, tanq; de multis
 copijs multa etiā egenis elargiat, admo-
 nendi sumus nō esse acceptā deo eleemo-
 synā, quæ ex sudore & substantia paupe-
 rum rapta sit a diuite. quale est enim per
 fraudē, per imposturā, per rapinā, p vim
 expoliaste te multos, vt aliquid paucis
 aspergas? surripuisse mille, vt des centū?
 in quo putāt se quidam satisfacere, si ex
 magnis vel prædis vel fraudibus redi-
 mant se aliqua portiuncula, quam dent
 egenis, aut ex qua ædificent facellū, affi-
 xis suis insignibus, aut templum ornēt
 specularibus, aut quod ridiculū magis,
 auditori noxarū numerēt, vt absoluan-
 tur. Cōfessio Zachæi publicani hæc est:
 Ecce domine dimidium bonorum meo-
 rum do pauperibus, & si quē defrauda-
 uerim, reddo quadruplū. Ideo sic a Chri-
 sto absol

Luc. 19.

isto absoluit. Salus hodie huic domui facta est, quoniam & ipse filius sit Abrae: nepe qui iustitiam Abrae non profitebatur nomine, sed praestabat operibus. De iustis ergo & bene quaesitis grata est domino elemosyna. faciat quoscumque quod Zachaeus, ut idem audiatur. Et omnibus est benefaciendum, nam pro omnibus se offert Christus. ac ne nos deturbeat inopis indignitas, habemus dignissimum deum, qui nobis immerentibus prior benefecerit, is se ex creditore debitorum facit, si quid das pauperi. Aristoteles philosophus gentilis non perinde bonus, ac doctus, quam malo homini numerum roganti dedisset, admonitionibus amicis, ac suboburgationibus, quod benefecisset indigno, non, inquit, illius sum misertus, sed naturae: quanto nos magis decet misereri pauperis propter deum? cuius misericordia si vel temporis punctum a nobis recederet, quid esset nobis vniuersis miserabilius? Atqui haec est dei & dominum vniuersorum syngrapha. Quicquid vni ex minimis istis fecistis, mihi fecistis. Audi etiam hominem, si fas est hominem post deum audiri, sed sapientissimus est, & dei scriba. itaque Deus putabitur loqui, Prouera
domino, 19.

Benefaciendum omnibus.

Mat. 25.

domino, qui miseretur pauperis, & vicif-
 Eccle. 26 situdinē reddet ei. Quis nostrum expos-
 stulationem illam domini sustinere pote-
 rit: Serue nequā cur ex meo non dedisti,
 quod ipse iusseram: quid fecisses de tuo?
 Itaq; æterna hæc bona non habebis, in
 quibus fidelis non esses, qui in mūdi vani-
 tate infidelis fueris. Non hæc fingo.
 Christi verba sunt in Euangelio Lucæ:
 Luc. 16. Qui fidelis est in mínimo, & in maiore
 fidelis est: & qui in modico iniquus est, &
 in maiore iniquus est. Si ergo in iniquo
 māmōna fideles nō fuistis, quod verum
 est, quis credet vobis? Et si in alieno fide-
 les non fuistis, quod vestrum est, quis da-
 bit vobis? Sed expendendæ sunt homi-
 nū necessitates: alij plus egēt alijs. Sunt
 etiam quibus præstat talentum dare, quā
 alijs minam: vt qui pecuniā in vsus ho-
 nestos expendunt. Aleatoribus aut scor-
 tatoribus dare: quid est aliud, quam igni
 stupā addere: quod dicunt, non esset hoc
 beneficium, sed damnum. Ideo Paulus
 Cap. 6. ad Galatas sic scribit: Communicet is,
 qui in fide instituitur, ei qui instituit in
 omnibus bonis. nolite errare, deus non
 irridetur. Quæ enim seminauerit homo,
 hæc &

hæc & metet. Qui seminat in carne sua,
de carne & metet corruptionem. qui au-
tem seminat in spiritu, de spiritu metet
vitam æternam. Bonum autem facien-
tes non deficiamus. tempore enim suo
metemus non deficientes. ergo dum tẽ-
pus habemus, operemur bonum ad om-
nes, maxime autem ad domesticos fidei.
Timotheo præcipit, vt Presbyteri, qui
bene præsumt commissio gregi: honore,
hoc est munere, & liberalitate duplici di-
gni habeantur. præcipue ij, qui laborant
verbo & doctrina. videlicet quod hi pe-
cuniam commendatam ac veluti credi-
tam melius dispensabunt, quam imperi-
ti, aut nequam, aut flagitiosi homines.
Ad eundem modum probum ingenium
fouendum, ad iuuandum, prouehendum,
ornandum, instruendum facundia, eru-
ditiõne, autoritate. malum vero coercen-
dum, spoliandum, exarmadum, torquen-
dum. detrahenda ei eloquentia, & auto-
ritas nocendi instrumenta. non ponen-
dum ferrum in manu furentis. Sed hoc
discrimen non quemadmodum nunc fa-
cimus, expendendum est, vt pluris apud
nos valeat cognatio, aut noticia, aut cõ-
munis

• munis patria, familiaritas, officia, q̄ sapientia, mores, virtus: hinc enim sumendum discrimen, nō illinc. Vere fratres sūt, quos peculiari quodam & sancto modo genuit Christus, apud quē non est distinctio Iudæi, & Græci. Nam idē dominus oīm, diues in oēs, qui inuocāt illum. sed certe in hoc summa rei vertitur. referantur omnia ad bonum illud præcipuū, vt tātum iuuetur quisq̄, quantū ad hoc videbitur indigere. & cuiq̄ demus plurimum profutura, & diu, quantū ratio vel necessitatis eius vel facultatum nostrarū feret. Quæ nō iuuant, supuacua sunt, onera magis q̄ munera: vt fœminę aut senī, sicut inquit Seneca, arma venatoria, rustico libri. iam quę nocent, quanto verius maleficia sunt, vt ebrioso vinum dare, gladiū pugnaci: in quo dum putamus, pdesse, vehementer lædimus. quid distant talia amicorū munera & hostiū vota? At in modo, vt ne quid ad nos referamus, omnia in deum. Idcirco alacriter exequēdū, quod Thobias dixit, libēter. & Paulus: Vnusquisq̄ det sicut destinauit in corde suo nō ex tristitia, aut ex necessitate. hilarē em̄ datorem diligit deus.

Beneficij
modus

1. Cor. 9.

Itaq̄

Itaq; ex animo adiuuandum & benefa-
 ciendū prōpto nascaī beneficiū: nō quia
 aliud non audeas, vel negare erubescas.
 Porro qui differt nō admodū abest a ne-
 gāte, arguit em̄ tarditas refugisse nos, &
 eripi magis a nobis, q̄ impetrari. dādum
 ergo cito, id est quū primū se ostendet oc-
 casio, & maturitas vtrinq;. serū benefi-
 ciū post opportunitatē, imo nō est benefi-
 ciū. At vero nec anteq̄ sit opus, cito di-
 citur, cito est enim anteq̄ vrgeat necessi-
 tas, anteq̄ ad flagitiū aut facinus adege-
 rit, anteq̄ rogandī rubor faciē accēderit:
 quod est præmiū muneris maius ac gra-
 uius, q̄ pecunia, vt est gratū bñficiū, qd̄
 rogādī necessitatē ātecessit. Et hilaritas,
 quā Paulus vult beneficētiæ admisceri,
 prōptus est ille animi affectus in vultu,
 verbis, & toto gestu em̄ nō ornātes
 munus verbis, quod amēs ille amator in
 comœdia seruo mādat: sed aīm. pferētes
 alacrē, latū, q̄ bñfacere cōtigīt. tū etiā cu-
 pidū amplius dandī, si ita res postularēt,
 aut liceret; libertate tñ incolumi & non
 cōfusis volūtātū signis: vt nihilominus
 aperias, qd̄ displiceat, qd̄ correctū velis,
 ac mutatū. Nam admonitio & castiga-
 tio genus

tio genus est eleemosynæ, vt declarauimus, maioris q̄ pecuniæ erogatio. Cauēdū tñ, sic corripias, vt ne videaris id facere, q̄ moleste feras peti abs te beneficiū: aut q̄ ius illud reprehēdendi nō ex illius culpa sumptis, aut amico tuo pectore, sed autoritate beneficentiæ. inualida em̄ est tūc obiurgatio. proinde cōsultius est apud eiusmodi suspicaces hoīes castigationē in aliud tempus differre, videlicet quā nihil das. Nec nobis arrogemus q̄c̄ q̄, nā nō de nr̄is bonis imptimur, sed deo reddimus, q̄ sua sūt. qn̄ potius habeamus gr̄am, q̄ vti licuit, & existimemus actū nobiscū optime, q̄ fuerit, vnde tantā consequeremur mercedē. Nec beneficiū corruerimus exprobratiōe, iactātia, cōmemoratiōe, ostētatione. Deniq̄ nihil velimus datū hoīm oculis, sed dei, quominus expectarimus ab hoībus, hoc plus accedet a deo. Si ab hoībus præmiū speremus, diuino frustrabimur, plerūq̄ & humano quoq̄. illa ergo beneficentiā deo gratior, quæ solis dei oculis exhibetur, in qua nihil humanę vanitati relinq̄tur. pulchrū tēpla extruere, & ornare, q̄bus deus colatur; sed nescio qd̄ vendicat sibi

in his omnibus affectus humanus, etiã
 in viris, qui mēte sunt integerrima. nam
 de ijs, qui vanitatem solam spectāt, quid
 attinet loqui? quanto purius & sanctius,
 & deo acceptius, quod inter dantem &
 recipientē consumitur? cuius testem solū
 adhibes inuisibilem illū, qui videt om̄ia.
 in his em̄ soli studes deo placere, nihil ad
 gloriolā tuā conuertis. huius etiã certissi-
 mū & largissimum remuneratorē habes
 patrem illū cœlestē, a quo tu solo aspici
 voluisti. Sed iam dominū ipsū auscul-
 tate apud Matthēum: Attēdite ne iustitiam Cap. 6.
 vestrā faciatis corā hominibus, vt
 videamini ab eis. alioqui mercedē nō ha-
 bebitis apud patrē vestrum, qui in cœlis
 est. Quū ergo facis eleemosynā, nolī tu-
 ba canere ante te, sicut hypocritæ faciūt
 in synagogis, & in vicis, vt honorificen-
 tur ab hominibus. Amen dico vobis, re-
 ceperunt mercedem suam. Te autē faciēs
 te eleemosynā, nesciat sinistra tua, quid
 faciat dextera tua, vt sit eleemosyna tua
 in abscondito, & pater tuus, qui viderit
 in abscondito, reddet tibi.

F I N I S P R I M I

L I R B I.

F Ioannis

IOANNIS LODO
VICI VIVIS DE SVBVEN
TIONE PAUPERVM,
LIBER SECVNDVS.

QVANTOPERE CONVE
NIAT RECTORI CI
VITATIS CVRARE
PAUPERES.

magistra
tus in ci-
uitate.

HActenus quid vnumquẽq; deceat,
posthac qd ciuitatẽ publice, & eius
rectorẽ, qui est in ea, quod in corpo
re animus, hic non vnam aut alterã cor
poris partẽ vegetat, aut viuificat, sed cor
pus vniuersum, sic magistratui nihil in
suo cœtu relinquendũ est neglectũ. Nã
qui diuities solum curant, spretis paupe
ribus, perinde faciũt, ac si quis medicus
non multũ censeret manibus subueniẽ
dum aut pedibus, q̃ procul absint a cor
de, quod vt non fieret sine graui damno
totius hominis, sic nec in Republica te
nuiores negligũtur citra periculum po
tentium. illi em̃ necessitate pressi partim
furãtur. Iudex indignã se putat eã cogni
tionem.

tionem. sed hoc leue, ditioribus inuidēt, fremunt atq; indignātur superesse illis, vnde scurras, canes, scorta, mulas, caballos, elephātos alant. sibi vero nō esse, qđ dent paruis liberis esurientibus, illos superbe ac insolenter diuitijs abuti, quas sibi & similibus eripuerint. Hæ voces haud facile creditu, quot ciuilia per gentes oēs bella cōmouerint, in quibus incensa multitudo & odio flagrās primū oīm furoris sui experimenta in diuites edit. Nō aliā causam afferebāt Gracchi, non aliā L. Catilina ciuilis discordiæ, quā excitarāt, ne quid de nr̄is tēporibus vel regionibus cōmemorē. Equidē nō pigebit adscribere locū quendā ex Isocratis oratione, quæ Areopagitica dicit̄, de moribus ciuitatis Atheniē. Similia, inqt, dictis sunt, quomō ipsi inter se agitabant. Nō em̄ circa publica solū erat hic cōsensus, sed in vita etiā priuata. tm̄ alij erga alios prudētix ostendebāt, quātū par est tū recte sentiētes, tū patriā habentes cōmunē. Tantū aberat, vt locupletibus tenuiores iuiderēt, vt his nō secus magnæ domus curę essent, ac suę ipsorū, reputantes felicitatē illarū vtilitati sibi eē. opulē

ti nō despiciēbāt pauperes, sed cōsiderātes
 pudendā sibi esse ciuiū suorum indi-
 gentiam necessitatibus illorū subuenie-
 bant, quum his quidē agros exigua mer-
 cede colendos locarent, alios ad negocia-
 tionem pcuratores suos mitterent, alijs
 alias occasiones præberent lucri. Neque
 vero metuebāt ne in alterū duorū dispē-
 diorū inciderent, aut censu vniuerso spo-
 liari, aut certe parte aliqua. cōtra potius
 non minus ijs confidebant, quæ fuerant
 largiti, q̄ quæ domi asseruabāt. Tantum
 Isocrates. His accedit periculum ex con-
 tagio morborum cōmune, quoties vidi-
 mus hoīem vnū magnū aliquē & sæuū
 morbū in ciuitatem inuexisse, vnde alij
 cōplures perierint: vt pestē, scabiē Galli-
 cā & eiusmodi. quale est enim, vt in vno
 quoq; tēplo cū festū est solēne ac celeberrimum
 maxime penetrandū sit in ædem
 inter duras acies morborū, vomicarū, vl-
 cerū & cæterarū rerum vel dictu obscœ-
 narū. hæc vna sit pueris, puellis, senibus,
 grauidis via. putatis omnes tam esse fer-
 reos, vt ad eū aspectū ieiuno corpore nō
 cōmoueantur: præsertim cū eiusmodi vl-
 cera nō mō ingerātur oculis, sed etiā na-
 ribus,

ribus, orī, & fere prętereūtū manibus & corpori admoueantur. tanta est impudētia efflagitādi. prętereo q̄ nōnulli admiscēt se turbę commodū discedētes a latere extincti peste. Hęc non sunt administratoribus ciuitatū negligēda. tū quo subueniatur morbis: tū ne ad plures serpant. Pręterea nec est sapiētis magistratus & studiosi publici cōmodi, relinquere tantam ciuitatis partem non inutilē mō: sed p̄niciosam quoq; & sibi & alijs. clausa enim multorū benignitate, quū vnde se alant nō suppetit, alij cogunt latrocinia & ī ciuitate & in itineribus exercere. alij clam furant. scēmine que sunt etate bona, pudore abiecto, pudicitia retinere non queūt, venalem vbiq; habent minimo, nec a pessima consuetudine possunt extrahi. Vtulae continuo lenocinium arripiunt, & lenocinio coniunctum veneficium. egenorum parui liberi prauissime instituti: ipsi cū filijs abiecti ante sacras ædes, aut circunuagantes petendo nec sacris intersunt, nec concionē audiunt. nec scitur, qua lege, quo ritu viuant: quid de fide & moribus sentiāt. Nam eo dilapsa est disciplina Ecclesie

ftica, vt nihil adminiftratur gratis. vendendi vocabulum abominatur, certe numerare cogunt. Epifcopus aut Paroecianus tam detonas oues non putat ad caulam & paturam fuam pertinere. Ita nemo eft qui medicos illos videat confiteri, communicare cum alijs menfa dñi. & quum docentem nullum vnq̃ audiant, necesse eft corruptiffime de rebus iudicent, & incompositiff. fint moribus. & fi forte aliqua ad opes emergunt, intolerabiles exiftant ob inhonestam & vilem educationem. Vnde nascuntur ea vitia, quae dudum recensui, non tam illis imputanda, q̃ etiam interdum magistratibus, qui non aliter ciuitati p̃fpiciunt, haud recte de gubernatione populi statuentes. vt qui solum se existimant praefectos litibus pecuniae, aut criminibus censendis. Quum contra magis conueniat eos in hoc incumbere, quo pacto ciues bonos reddant, quam quemadmodum vel puniant malos: vel coerceant. quanto enim minus esset opus poenis, si recte esset prius illud curatum. Romani olim sic suis ciuibus prospexerant, vt nemini necessum foret mendicare, ac ne liceret quidem; iam inde a duodecim

decim tabulis vetitum. idem Athenien-
 sium populus cauit. Legem dabat domi-
 nus Iudææ gēti peculiarem, duram, præ-
 fractam, videlicet populo cōsimilis inge-
 nij : & tamen in Deuteronomio iubet, Cap. 15.
 agant, dent operam, quatenus erit suarū
 viriūm : ne vllus sit inter eos indigus &
 mendicus, præsertim anno illo quictis,
 & acceptabili domino, in quo semper
 viuunt, quibus dominus Iesus sepultus
 est cum lege, ceremonijs, vetere homi-
 ne, & resurrexit in nouitate vitæ, ac spi-
 ritus. Profecto turpe, ac pudendum est
 nobis Christianis, quibus nihil est ma-
 gis imperatum, quam Charitas, ac ne-
 scio, an solum, tot in nostris ciuitatibus
 egenos & mendicos passim occurrere.
 quocunq; te vertas, inopia, necessitates
 adsunt, & qui extendere manum cogū-
 tur, vt accipiant. Quid quod quemad-
 modum renouantur in ciuitate omnia,
 quæ temporibus aut casibus vel mutan-
 tur, vel intereunt, muri, fossæ, aggeres,
 riuī, instituta, mores, leges ipsæ. sic par
 esset succurrere primæ illi distributio-
 ne pecuniæ, quæ varijs modis damna
 accepit, excogitata sunt a viris grauissimis.

mis, & qui ciuitatis salutē volebant consultum quædā salutaria: relaxatio tributorū, agrī publici tradebātur colēdi pauperibus: distributio publicitus alicuius redundantis pecuniæ, quod etiam nostra ætate vidimus. Sed illis opus sunt certæ occasiones, quales hoc tempore præaræ contingunt, idcirco ad alia cōfugiendū remedia cōmodiora, magisq; ppetua.

COLLECTIO PAUPERVM

ET PROFESSIO.

Quærat ex me aliquis, quomodo ergo tantæ multitudinī subueniendū cēses? Si quid in nobis Charitas valeret, ipsa esset nobis lex, quæ amantī nō est posita, ea faceret omnia cōia: nec secus alienas necessitates quæq; spectaret, quæ proprias. Nunc nemo est, qui curā suam extra domū suā pferat, interdū nec extra cubiculū, ac ne extra seipsum quidē. Quā multī nec parētibus, nec filiis, nec fratribus, nec vxori satis fidi sunt. Ergo remedijs humanis vt cūq; occurrēdū, præcipue apud quos parū habent efficaciam diuina. Mea quidem sententiā ad hūc modum.

Ex pauperibus alij viuunt in ijs, quæ vulgo hospitalia dicunt, Græce ptochotrophia,

trophia, sed notiore illo vtēdum erit. alij publice mendicāt: alij ferunt, vt possunt, domi quisq; suæ suas necessitates. Hospitalia voco, vbi ægri alūtur, & curātur, & vbi certus inopū numerus sustētatur, & vbi pueri ac puellæ educant, & vbi expositi infantes nutriūtur, & vbi mēte capti cōtinētur, & vbi cæci degūt. hæc omnia sciāt rectores ciuitatis ad curā suā pertinere. Nemo de legibus cōditorū caullifictur: inuiolatę perdurabūt. verba in his expēdenda nō sunt, sed æquitas, vt in cōtractibus bonæ fidei, & volūtas, vt in testamento. de qua dubiū non est, quin ea fuerit, vt in vsus q̄ fieri posset optimos, relicte a se facultates distribuere, & dignissimo cōsumerentur loco: per quos aut quemadmodū fieret, nō tam solliciti, q̄ vt fieret. Deinde nihil est in vrbe tā liberū, quod non subditū sit cognitioni eorum, per quos administratur Respublica. neq; enim libertas est cōmunibus magistratibus non subijci, & parere, sed incitamentū ferocitatis, & ansalicentiæ effusæ in quodcunq; animo fuerit collibitum. nec aliquis potest eximere bona sua curæ & imperio ciuitatis, nisi simul

Omnia subduntur magistratibus.

ciuitatem exeat. quippe nec vitam potest eximere, quæ prior est, & vnicuique charior, præsertim quum quisque fortunas suas beneficio ciuitatis tâquam munus acquisierit, ac eiusdem ope conseruet, atq; retineat.

Ergo harum omnium domorum singulas bini Senatores cum scriba aliquo visant, ac scrutentur, prouentus perscribant, atq; eorû numerû, ac nomina, quæ ibi sustentantur: simul qua quisq; ratione illuc peruenerit. Hæc omnia ad Consules & Senatum perferantur in curiam.

Qui domi paupertatem tolerât, a binis Senatoribus per singulas parœcias ipsi cum liberis annotentur, necessitatibus additis, & qua ratione vixerint antea, ad paupertatem quo casu deuoluti sint, ex vicinis facile intelligetur, quod genus hominum sint, qua vita, quibus moribus. pauperis testimonium ne recipiatur a paupere, nam inuidia non vacat. De his omnibus Consules & Senatus edoceantur. Si qui in aliquem casum repente inciderint, significant per Senatorem aliquem Senatui, & de eo ex ipsius qualitate ac conditione statuatur.

Hinc ex

Hinc ex mendicis incertis domicilij
 vagis, qui valent, profiteantur apud to-
 tum Senatum nomen suum, & mendicandi
 causam, in aperto loco aliquo, aut
 area, ne illa colluuijs ingrediatur sena-
 culum, ægri apud duos aut quatuor Se-
 natores cum medico, vt oculis Senatus
 pareatur, petantur ab eis cognitores, qui
 de eorum vita testificentur.

Quos Senatus hisce examinandis, &
 exequendis rebus præfecerit, eis assignet
 potestatem compellendi, coercendi, hac-
 tenus vt possint mittere in vincula, quo
 de ijs, qui non paruerint, cognitio sit
 Senatus.

QVA RATIONE EIS

OMNIBVS PROSPI-

CIATUR VICTVS,

ANte omnia illud decernendum,
 qd̄ dominus generi humano tan-
 quã pro multa criminis indixit,
 vt vnusquisq; edat panem suum labore
 suo quæsitum. quũ edere, aut ali, aut su-
 stentari nomino, volo non solum cibum
 intelligi sed vestitum, tectum, ligna, can-
 delas: deniq; ea omnia, quæ corporis hu-
 ius victu continentur.

Ne quis

Ociū vi-
sandum.

2. The. 3.

Sentētia.

Ne quis igitur inter pauperes ocio-
sus sit, qui quidem per ætatem aut vale-
tudinē laborare possit, Paulus Apost. ad
Theſſal. scribit: Nam quū eſſemus apud
vos, hoc denūciabamus vobis, q̄ si quis
non vult operari, nec manducet. Audiui-
mus em̄ inter vos quosdā ambulantes in
quiete, nihil operantes, sed curiose agen-
tes: ijs aut̄ qui eiusmodi sunt denuncia-
mus, & obsecramus in dño Iesu Christo,
vt cū silentio operātes suū panē mandu-
cent. & Psalmistā vtrāq; felicitatē & in
vita hac & in altera pmittit ei, qui come-
derit ex labore manuum suarū. Quocir-
ca non patiendum est quemq; in ciuita-
te ociosum viuere, in qua tanq; in domo
bene instituta vnumquemq; decet esse
in officio. prisca sentētia est: homines ni-
hil agendo discunt male agere.

Valetudinis habēda ratio, & ætatis.
sic tñ ne simulatiōe morbi aut infirmita-
tis imponāt. quod nō fit raro. adhibebit̄
medicorū iudiciū, & q̄ fefellerit puniat̄.

Ex mēdicis validis alienigenę remit-
tēdi ad suas ciuitates. quod etiā iure Cę-
sareo cauet̄, adiecto viatico. nā inhumana-
num esset egenū sine viatico in iter mit-
tere: &

tere: & qui hoc faceret, quid aliud quam iuberet rapere? Si vero ex vicis aut oppidulis sint bello afflictis, tum reputandū, quod Paulus docet, inter baptissatos in sanguine Christi iam nec Græcum esse, nec Barbarum, nec Gallum, nec Flandrum, sed nouam creaturā, pro indigenis habendi.

Indigenæ rogandi, an artem norint vllam. Qui nullam norunt, si ætate sunt idonei, edocendi, ad quam dicent se maxime propensos, modo liceat. sin secus, ad similem quampiam, vt cui non licebit suere vestes, suat quas caligas nominant. Sin est prouectior, aut ingenio nimis tardo, facilius aliqua tradatur, denique ea quā nemo nō paucis diebus perdiscat, fodere, haurire aquam, baiulare, monotrochon trahere, apparere magistratui, viatorem esse, aliquo proficisci cum literis aut mandatis, equos agere perpetuarios.

27

Qui scædis modis & per turpitudinē facultates prodegere, vt lusu, scortis, luxu, gula, alendi quidem, nam nemo est fame occidendus, cæterum ijs molestiores imperentur operæ, & victus tenuior,
vt alijs

vt alijs sint exemplo, & ipsos prioris vitæ pœniteat, ne facile in eadem vitia relabatur. cohibiti etiam inopia victus, & laborũ duricia, non occidendĩ fame, macerandi tamen.

His omnibus non deerunt officinæ, in quibus recipiantur. Qui lanificium
 28 Armenterij exercent, imo pleriq; omnes opifices queruntur de raritate ac infrequentia operarum. & qui serica Bruggensia contexunt, conducerent quosuis pueros tantum ad gyrandum quosdam tornuulos, quibus numerarent quotidie singulos stuferos plus minus, præter cibarium, nec possunt inuenire, qui hoc agant. nam parentes eorum aiunt plus illos domum referre ex mendicatu.

Sed publico nomine singulis opificibus certus assignetur numerus eorum, qui per se nequeunt officinam aliquam nancisci. Si quis tantum in sua profecit arte, officinam aperiat. Tum his, tum etiam illis, quibus tyrones aliquos magistratus assignarit, & ea quibus publice ciuitas vtitur, quæ sunt permulta, velut imagines, statuæ, vestes, cloacæ, fossæ, ædificia locentur facienda, & ea, quæ hospitalibus

talibus erit opus, vt fortunæ a principio pauperibus datæ inter pauperes confu-
mantur. idem Episcopis, Collegijs, Ab-
batibus consulerem. sed alias ad hos scri-
bemus, & spero aliquando illos id sua fa-
cturos sponte, etiam si nullus moneam.

Quibus non fuerit adhuc vel de do-
mino vel domo prospectum, ij tantisper
alantur aliquo in loco de elemosynis.
sed ne cessent interea: ne per ocium di-
scant desidiam, in eadem domo de-
tur prandium aut cœna viatoribus sa-
nis, & viaticuli non nihil, quantum sat
erit vsque ad proximam urbem, qua est
illorum iter.

In hospitalibus qui validi sunt, & il-
lic hærent tanq̃ fuci fruente alienis su-
doribus, exeant, & ad opus mittantur,
nisi iure aliquo illic eos manere oport-
teat, velut gentilicio, vt quibus hoc mu-
nus relictum est beneficio suorum maio-
rum: aut qui de facultatibus suis illi do-
mum impartiti fuerint.

Tum cogatur ibi laborare, vt fructus
operis sit cõis. si qs alius illic sanus & va-
lēs charitate domus & veterū sodaliū, idē
sibi permitti rogauerit, fiat ei remanēdi

copia

copia eadē lege. Ex bonis olim ī eiusmo-
dī vsus collatis nemini deliciari liceat.

mulieres
ministræ.

Nam sunt qui ex ministris facti sunt
domini. & mulieres delicate viuētes cul-
tu splendido, in origine pij operis ad mi-
nistrandū ascitæ, nunc exclusis pauperi-
bus, aut maligne habitis superbæ domi-
næ: adimatur hoc eis, ne ex substantia
exilium pauperum pinguescant. agant,
propter quod illuc venerunt, intētæ sint
ministerio infirmorum, similes viduis il-
lis ecclesiæ nascentis, quas tātopere lau-
dant Apostoli. quod supererit temporis
orent, legant, neant, texāt, occupatæ sint
bono aliquo & honesto operi, quod etiā
ditissimis ac nobilissimis matronis. Hie-
ronymus præcipit. Nec cæcos patiar o-
ciosos vel sedere, vel obābulare. sunt per-
multa in quibus se exerceant, alij ad lite-
ras sunt idonei, studeāt. in nonnullis ho-
rū progressus videmus eruditionis haud
pœnitendos: alij ad artē musicā, cantent,
pulsent fides, inflēt tibias, alij vertāt tor-
nos, aut rotulas, alij trahant torcularia,
alij agitēt folles in ferrarijs officinis, ca-
psulas, cistellas, canistella. caueolas sci-
mus; cæcos cōponere. cęcæ nent & filum
conгло

Cæci.

conglomerāt. nolint modo desiderare, nec opus refugiant: facile in quo sint occupati, inueniēt. Segnities & socordia in causa est, cur negent se quicquam posse, non corporis vitium. infirmis quoque & senibus suggerantur leuia, pro etate & valetudine, quę operentur. nemo tam est inuálidus, cui omnino vires desint alicui rei agenda. ita fiet, vt cogitationes & prauí affectus animi, q̄ ociosis subnascuntur, occupatis & operi intētis cohibeant.

Repurgatis eiusmodi hospitaliū san-
guisugis, expensis & annuis redditibus,
& præsente & numerata pecunia, confy-
derentur vires vniuscusq; hospitalis, do-
naria & superuacua ornamenta iucun-
da pueris aut avaris magis quā pijs vti-
lia, distrahantur.

Tunc mittantur ad vnumquodq; eo-
rum ex ægris mendicis quot satis esse
videbuntur, modo ne victus tam restet
eis arctus, vt vix sedet dimidiam famē.
quod prouidendum in primis est ægris
vel corpore vel animo. nam isti ægre-
scunt magis inopia alimentí. Sed deli-
ciæ absint, vnde possent facile male as-
suescieri.

G Et quia

Infani-

Et quia de mentecaptis locus admo-
 nuit, quum nihil sit in mūdo excellētius
 quā homo, nec in homine quā ipsa mens,
 præcipua dāda est opera, vti hæc valeat.
 summūque hoc beneficium censendū est,
 si aliorum mentes vel ad sanitatē redu-
 xerimus, vel conseruauerimus in sanita-
 te atque constātia. Ergo adducto ad hospī-
 tale hoīe mentis emotę, principio perspi-
 ciendū est, vtrū naturalis sit infania an
 casu aliquo cōtigerit, sit sanitatis spes an
 penitus desperata, dolendū tāto humani
 animi rei præstantissimæ incōmodo, &
 ante omnia sic habēdus, ne augeatur ei,
 aut alatur amētia. quod fit furiosis irri-
 sione, lacessitu, irritatione: fatuis assensu
 & cōprobatōe eorū, quę stulte seu dixe-
 rint, seu egerint, atque incitatione vt ridi-
 cule magis desipiāt, tanquā subditis fomē-
 tis insulsiat atque stultitiæ. Quid potest
 dici inhumanius, quā demētare aliquē, vt
 risum captes? & ludos tibi de tanto hoīs
 malo facias? Adhibeantur congrua sin-
 gulis remedia. alijs opus sunt fomēta, &
 ratio victus. alijs mitis tractatio & co-
 mis, vt tanquā feræ sensim māsuescāt. alijs
 institutio, erunt qui coercione & vincu-
 lis ege

lis egebūt, sed ita his vtēdum, ne illi magis per hæc efferantur. omnino quoad eius fieri possit, tranquillitas in eorū animos inuehēda, vnde facile iudicium redit, ac sanitas mentis.

Si non oēs inualidos mēdicos hospitalia ceperint, constituenda domus vna aut plures, quot sufficiēt: illic includēdi, conducendus medicus, & pharmacopola & ministri ac ministræ. sic fiet, quod a natura, & ijs qui naues fabricant, vt sordes vnum in locū cōferantur, ne reliquo noceāt corpori. proinde qui tetro aut cōtagioso tenētur morbo, seorsum cubent, & sumant cibum, ne ad alios serpat fastidium, aut infectio, vt nunq̄ sit morborum finis.

Quum quis conualuerit, eodem modo habendus, quo reliqui valentes: mīttendus ad opus, nisi pietate quadam malit arte sua alijs illic prodesse.

Egenis, qui domi se continent, supeditandum opus de publicis illis, aut hospitalibus. nec a ciuibus deerit. & si necessitates suas approbarint maiores, q̄ vt satis sit, quod redit ex labore, addendum quantum videbitur sufficere.

G 2 Necessi

Necessitates pauperum humane atque affabiliter quæstores examinent, nihil detur sinistris interpretationibus. ferocia ne utantur, nisi si necessariam censuerint aduersus refractarios & detrectatores publici imperij.

Lxx.

Sanciatur hæc lex: Si quis rogarit, aut gratiam vel auctoritatem suam interposuerit, quo alicui detur pecunia necessitatis nomine, ne impetret: & multa esto, quæ senatui videbitur. Tantum liceat admonere, esse, qui indigeat, reliqua præfecti eleemosynarum, aut quos Senatus assignarit, cognoscant: fiatque eleemosyna, prout flagitabit necessitas. Ne quando in posterum locupletes homines parcetes æri suo de fortunis pauperum postulent ministris, familiaribus, affinibus, necessarijs suis erogari, quod eripiatur ijs, qui maxime indigent, & incipiat gratia egestates excludere, quod in hospitalibus videmus contigisse.

CVRA PVERORVM.

PVeri expositi haheant hospitale, vbi nutriantur, quibus sunt certæ matres, eos ipsæ vsq; ad sextum annū enutriant. postea transferantur ad publicam scholam, in qua literas, & mores discant, inibi alantur.

Huic scholæ præ sint viri, quātū fieri poterit, vrbane ac ingenue educati, qui mores suos in rudem scholam transfundāt. Nam pauperum filijs a nulla re est maius periculū, q̄ a vili, & sordida, & in ciuili educatione. in eiusmodi magistris accersendis, magistratus ne sumptibus parcant, magnam rem præstabunt ciuitati, cui præ sunt, exigua expensa.

Ciuilis
educa-
tio.

Sobrie discant viuere, sed munde, ac pure: & esse contenti paruo, ab omnibus arceantur voluptatibus. nec delicijs aut ingluuie cōsuescant: neu gulæ sint mancipati, cui quū deest, quod ex libito supeditetur, discusso pudore omni, mendicant, quod videmus a quibusdam fieri, simul primum deest vel sinapis, aut quid simile.

Nec solum discant legere, & scribere, sed imprimis pietatē Christianā, & re

ctas opiniones de rebus.

Puellæ. Idem dictum sit mihi de puellarum schola, in qua tradantur prima literarum rudimenta. & si qua est literis idonea & dedita, sinatur aliquanto progredi longius, modo spectent omnia ad meliores mores. discant rectas opiniones, & pietatem: tum nere, suere, texere, acupingere, peritiã culinã, & rei familiaris, modestiam, sobrietatem, comitatem, pudorem, & primum omnium tueri castitatem, persuasã hoc esse vnicum foeminarum bonum.

Postea ex pueris aptissimi quicq; ad literas retineantur in schola futuri aliorum magistri, & seminarium deinceps Sacerdotum: reliqui transeant ad opificia, vt cuiuscq; fuerit animi pronitas.

CENSORES ET CENSURA.

Creentur ex Senatu per singulos annos Censores bini grauissimi viri, & probitate spectatissima, qui in vitam & mores pauperum inquirant, peccatorum, iuuenum, senum, pueri quid agant, quid proficiant, quibus sint moribus, qua indole,

indole, qua spe, & si qui peccēt, quorum culpa: omnia corrigantur.

Iuuenes & senes an iuxta leges de se latas viuant, in vetulas accuratissime inquirāt, primarias artifices lenocinij & veneficij. Quā oēs parce & sobrie vitam degant. Castigentur, qui ludos aleatorios, qui vinarias aut ceruisiarias tabernas frequētant, si nō profit vna atq; altera obiurgatio, animaduertatur in eos.

Pœnæ statuendæ, vt in vna quaq; ciuitate visum fuerit ijs, qui in ea plurimū pollent prudentia, non enim eadem omnibus locis aut temporibus congruūt, & alij alijs magis mouentur.

Diligenter cauēdum a fraude hominum ociosorum & segnium ne fallant.

Vellem etiam vt iidem Censores de iuuentute & filijs diuitum cognoscerēt. esset hoc ciuitati vtilissimum, si cogrent eos rationem Magistratibus tanq; patribus reddere, quemadmodū, quibus artibus, atq; occupationibus tēpus dispēsent. maior esset eleemosyna hæc quam multa florennorum millia egenis erogare. Erat hoc olim Censoria dignitate apud Romanos, & Areopagitica apud

Censores
iuuentu-
tis.

Athenienses, prouisum: sed obsolescente integritate veterū morum, a Iustiniano Cæsare renouatum est in collatione de Quæstore, qua iubetur, vt de omnibus tam sacris, quam profanis personis, quacunque conditione, & fortuna inquiratur, qui sint, vnde venerint, qua de causa. Eadem lex neminem patitur ociosum degere.

DE PECVNIA QVAE HIS
SYMPTIBVS SVF
FICIAT.

Belle quidem tu hæc, dicet aliquis, sed vnde facultates ad ea omnia: ego vero, tantum abest, vt defuturas credam, vt etiam superfuturas liquido videam, non modo vt quotidianis illis necessitatibus, sed etiã extraordinarijs subueniri queat: cuiusmodi passim in singulis ciuitatibus permultæ accidunt.

*Ecclesie
pecuniz.*

Olim quidem quum adhuc ferueret sanguis Christi, omnes proñciebāt opes suas ad pedes Apostolorū, vt ipsi iuxta necessitates vniuscuiusq; distribuerent. eam curam deinceps repudiarunt Apostoli, tanquam se indignam: quippe decebat magis eos cōcionari, docere Euan-
gelium,

gelium, quam pecunijs vel corrogandis vel erogandis occupati. Itaq; id munus diaconis mandatum, ne isti quidem retinuerunt diu. tātum erat studium docendi, euehendi pietatē, properandi ad æterna illa bona per pulchrā mortem. Itaq; de collectitia pecuniā prophanī ex Christianismo egenis suppeditabant quod cuiq; erat opus. Gliscente vero Christiano populo multis admissis non admodū probis, cœptum est ab aliquibus administrari negocium haud bona fide: Episcopi & Sacerdotes Charitate pauperum opes illas ad subleuandos inopes collatas iterū in suam curam receperunt. Nihil enim eo tempore nō credebatur Episcopis vīris probitatis ac fidei exploratæ & percognitæ. Quam rem Ioannes Chrysostronus quodā loco refert. Postmodum refrixit magis ac magis feruor ille cruoris Christi, & spiritus domini cōmunicatus est paucioribus, cœpit Ecclesia mundum æmulari: & cum eo pompa, fastu, luxu, certare. Iam Hieronymus conqueritur, præsides prouinciārum lautius in monasterio cœnare, quam in palatio, ad eos sumptus opus erat grādī pe-

In Act.
Apostolorum.

32

G 5 cunia.

cunia. Ita quod pauperum fuerat, in rem
 & facultates suas Episcopi & Presbyteri
 verterunt. Utinam tangeret eos spiri-
 tus dei, & ad memoriam reducerent, unde
 de habent, a quibus data, qua mente, &
 recordarentur, se ex substantia impoten-
 tium potentes esse. Eorum munus est do-
 cere, consolari, corrigere, quantum ad ani-
 mos, tum corpora sanare. quod facerent
 si tam Christo fiderent, quam volunt alios
 fidere ad sua commoda. Sed hoc commu-
 ne est malum. vnusquisque nostrum boni-
 tatis, quam ipse non prestat, seuerus est
 ab alio exactor. Egenis de suo etiam mi-
 nimo succurrere, Pauli exemplo. in sum-
 ma perfectissimum esse in Charitate ut
 omnia omnibus fiat, nec humilitatem de-
 spiciat, quin ad eam se demittat, ut pro-
 fit, nec altitudini cedat per verbum Chri-
 sti, ut aedificet. Hi, & Abbates, & alij ec-
 clesiastici praefecti, si vellent maximam
 egenorum partem subleuarent magnitudi-
 ne prouentuum. Si nolunt, Christus erit
 vindex. vitandus semper tumultus, & ci-
 uilis discordiam, aius malum, quam sit
 pauperum pecunias detineri. nec enim
 vlla quamlibet ingens pecunia debet esse
 Christia

Christianis tantū, vt propter illam arma induantur . omnino seruiendum est publicæ trāquillitatī, quam Christus præcepit : & Paulus magistrū secutus. 1. timo. 1.
 Nec pauperes id debent optare, vt tumultus in ciuitate vllus existat, quo sit ipsis prospectum, quum eos deceat esse mortuos seculo, incumbentes noctes & dies in cogitationem finis peregrinationis huius ad portum & patriam illam in qua audiant: Lazarus recepit mala in vita sua, Luc. 16.
 ideo nunc recreatur & reficitur.

Ergo prouentus hospitalium annui redigantur ad summam, nec dubium, quin attributo opere, quod agant, quibus adsint vires, non solum eis, qui in hospitalibus viuunt, reditus sufficient, sed etiam impartiri ex eis poterit externis. Nam opes hospitalium in vnoquoque oppido dicuntur mihi esse tantæ, vt si recte dispensentur, abunde sit subueniendis omnibus ciuium necessitatibus & ordinarijs, & subitis, ac extraordinarijs.

Hospitalia ditia tenuioribus impartiant de superfluo suo. q̄ si nec tenuiora indigeant, dent supuacua illa egenis occultis.

Nec solū

Charitas
omnia cō
plectitur.

Act. 4.

Nec solum Charitas Christi sic per vni-
uersam sese ciuitatem diffundat, vt totā
eā velut domum quādam efficiat cōcor-
dem, & bene inter se consentientem, ac
vnumquemq; omnibus amicū, sed etiā
foras exeat, & totum Christianum orbē
complectatur: fiatq; quod inter Aposto-
los fuisse legimus: Multitudinis creden-
tium erat cor vnum & anima vna, nec
quisq; eorum, quæ possidebat, aliqd suū
esse dicebat. Verum erant illis oīa cōmu-
nia, nec quisq; egēs erat inter illos. Itaq;
& hospitalia locupletia & viri opulenti,
quum iam in suis ciuitatibus deessent,
cum quibus copias suas communicarēt,
æquum esset, vt ad vicinas, etiam lōgin-
quas mitterent, vbi indigētia essent ma-
iores. hoc est vere Christianis faciendū.

Hospitalibus singulis binī suffragijs
Senatus assignentur curatores viri spe-
ctati, & in qbus multū valeat respectus
dei, hī quotānis rationē reddāt Senatui
administrationis suæ. si placeat fides, cō-
tinuet eis munus: sin aliter, creent noui.

Tū vnusquisq; moriēs aliquid pro fa-
cultatibus solet legare pauperibus, ex-
hortandus est, vt pompę funeris iubeat
detrahi,

detrahi, quod egenis proſit. hoc gratius apud dominū funus, nec ad homines in- gloriū. ſed migraturis e vita nulla debet eſſe gloriæ cura, vel laudis, niſi a deo.

Et in funere viſceratio præbetur, & diſtribuitur panis, addita pecunia, aut alijs rebus per teſſerā, quā quidē cōuenit eſſe liberam in primis exequijs, & poſt annū vertentemijs q̄ res defuncti curāt.

Deinceps eccleſiæ relicta cognoſcant præfecti eleemoſynis quēadmodū diſtri- buatur: ne illis detur, qui minime egent.

Si hæc omnia non ſufficiunt, propo- nātur arculæ in tribus aut quatuor præ- cipuis templis oppidi, & in quibus ſit maxima frequentia, in quas quiſq̄ quan- tum ſuaſerit deuotio, iniſciat. enmo erit, qui non malit decē ſtuferos illic colloca- re, quam in mendicis circūuagantibus minutas duas. ſed nec ſingulis hebdo- madibus proponātur arculæ, niſi quum indigentia compellet.

Hiſce arculis præſint bini honeſti ac Præſides
elemoſy
nz. probi viri, non tam diuites, quam quod in eiufmodi muneribus ante omnia ſpe- ctandum eſt, animo minime rapaci, vel ſordido, electi a Senatu.

Nec

Nec colligatur, quantum poterit: sed quātum sufficiet in singulas hebdomades, ad summum plus paulo, ne illi assuescant grandem pecuniam tractare, ne idem eis contingat, quod quibusdam ex ijs, quibus demandatur cura hospitaliū. quid hic fiat nescio, nec scrutor studijs meis intētus. Sed in Hispania fando de maioribus natu audiebam, esse multos, qui censibus hospitalium domos suas in immēsum auxissent, dum se ac suos pro pauperibus alerent, ædes suas frequētes familia facerent, hospitalia pauperibus infrequētia: hæc ex opportunitate promptæ pecuniæ tam numerosæ.

Reditus
non emē-
di.

Quocirca nec reditus posthac emanatur pauperibus. nam hoc prætextu pecunia apud rectores hospitalis detinetur. & interea dū reditui colligitur pecunia, dū alseruatur, quoad emere liceat, paup̄ fame & miseria contabescit, ac perit.

Quod si magnus pecuniæ numerus apud eos sit, qui eleemosynis publicitus præsumt, detrahatur vt paulo ante dixi, quod & mittatur ingentioribus locis. Nam ingens pecuniæ vis ita cupiditatem sui auget, vt eam tractantes ægrius ferant

ferāt quicquam ex illa impartiri, quam de modica summa. Necessaria vero afferuetur penes Senatū iureiurando & diris atq; imprecationibus consecrata, ne in alium vsum vertatur, & expendatur ad primam occasionem, ne mos sit quicquam habere diu reconditū. Nunquam enim deerunt qui indigeant, iuxta prædicationē domini: Pauperes semper habebitis vobiscum.

Pecunia
necessaria.

Prouidendū ne aliquādo Sacerdotes obtentu pietatis, & missarum vertāt pecuniam in rem suam. satis est eis prospectum, non egent pluribus.

Si nō suffecerint aliqui eleemosynæ, adeātur locupletes viri, & rogent, vt adiuuēt pauperes, quos sic deus cōmendauit, vt saltē mutuent, quod sit opus. idq; eis postea, si ita velint, abundante magis eleemosyna, bona fide repræsentetur.

Tum ciuitas ipsa detrahat aliquid publicis sumptibus, velut solemnibus epulis, xenijs, lautitijs, congiarijs, annuis ludis, & pompis, quæ omnia ad voluptatem, aut superbiam, aut ambitionem faciunt. Nec dubito, quin Princeps æquo aīo seu verius læto acciperet
minore

minore apparatu excipi se, modo sciret, quos in vsus expenderetur ea pecunia, quæ profundi in eius aduentum sit moris. Quod si non boni consuleret, profecto pueriliter esset ac stulte ambitiosus vel ineptus. Sin vero ciuitas hoc nolit facere, certe mutuet, quod postmodum recipiat maiore eleemosynarum prouentu. omnino eleemosyna libera sit, quæadmodum Paulus inquit: Vnusquisq; sicut destinauit in corde suo non ex tristitia aut ex necessitate. nemo enim cogendus est benefacere. alioqui hoc nomen perit.

1. Cor. 9

Deo soli
fidendū.

Hæc omnia indubie etiam redundabunt. Verū in tam pio negocio, non sunt humanæ vires expendendæ, sed solum diuinis confidendum. aderit dei benignitas sanctis conatibus. hæc multiplicabit, & diuitibus ea, ex quibus eleemosynas largiuntur, & pauperibus, eleemosynas verecunde petitas, pie acceptas, sobrie distributas. omnibus enim prospicit dñs, cuius est terra & plenitudo eius. ille abundanter creat omnia ad vsus nostros: tantum a nobis reposcit promptam & veram volūtatem, & affectum pro tam immensis beneficijs gratum.

Exemplis

Exemplis declaratū hoībus est q̄ plu-
rimis, cœptum esse a quibusdam sanctū
opus cum nōnulla eorū sollicitudine ac
etiam desperatione, nō suffecturas facul-
tates viresq̄ quæ in id essent puīsa. Sed
opere p̄cedente, ita rē esse auctā, vt n̄dē
illi q̄ negotio p̄fuisent, cogerētur ad-
mirari, per quosnā occultos meatus in-
crementa illa essent submissa? Experi-
mentum vnum pro innumeris ex vestra
pauperū puerorum schola, recordamini,
quam annos abhinc decem ijs initijs in-
choaueratis, vt duodeuiginti duntaxat
pueri illic sustentarentur. & subuereba-
mini, ne nō suppeteret, vnde possēt in-
stitutum hoc retinere, nunc centū plus
minus sustentantē affluentibus facultati-
bus, vt supersint etiam pluribus alendis.
& quū extraordinarij superueniunt, nō
desit, quod edant. Scilicet largitate Dei
vniuersa sustentantur, aluntur, viuunt,
cōsistūt, nō opibus, nō ope propria, nō cō-
silijs hūanis. Quocirca in pijs rebus ag-
grediēdis nefas est cōsyderare qd̄ possis,
sed quantum fidas ei, qui potest omnia.

Pauperes ipsi, qui non laborant, di-
scant non multa habere in longū tēpus

H puīsa,

LIB. II. DE SVBVENTIONE

prouisa, vnde crescit securitas, minuatur erga deum fiducia. non humanis præsi-
 dijs fidant: sed Christo solo, qui adhorta-
 tus est nos, vt curam alendi nostri ad se
 & patrem suum remittamus, qui ea pas-
 scit ac vestit, quæ nec serunt, nec metunt,
 neq; texunt, neq; nent. Agant velut an-
 gelicam quandam vitam intenti precibus,
 pro se primùm, hinc pro salute eorum,
 a quibus fuerint adiuti, vt dominus Ie-
 sus dignetur eis retribuere centuplum
 illud in illis sempiternis bonis.

DE IIS, QUI VEL SVBITA
 ALIQUA VEL OCCVL-
 TA NECESSITATE
 VRGENTVR.

Nec succurrendùm mō pauperibus, q-
 uos carent, quæ in diem ad vitā pti-
 nent, sed illis etiã, qbus subitus ali-
 qs casus ingruit, velut captiuitas in bel-
 lo, carcer ob debita, incendiũ, naufragiũ,
 eluuias, multa morborum genera: deniq;
 innumera fortuita, quę honestas affligunt
 domos. his accedunt puellę tenues, quas
 sæpenumero inopía ad abutẽdum pudorẽ
 re adigit.

re adigit. Enimuero ferendum nō est in ciuitate non dicam Christiana, sed nec gētilicia, modo humano viuatur more, quum alij ita diffluant opibus, vt alij quot aureorum millia in sepulchrum, aut turrim, aut vanum ædificium, aut epulum, aut munus publicum effundāt, propter quinquaginta aut centum florennos periclitari pudicitiam virginis, salutem & vitam honesti hominis, virum cogi deserere vxorem & paruos liberos. Tum & captiui redimendi, quod etiam inter præclara beneficia a veteribus Philosophis numeratum est. vt Aristotele, Cicerone, ac alijs. Sed prima habenda eorum ratio, qui duram seruitutem apud hostes perferunt, quales sunt Christiani in potestate Agarenorum, qui quotidie de defectione a fide periclitantur. hinc negociatorum, & qui inermes peruenerunt in manus hostium. armatis enim vltima debetur miseratio. qui alijs causa sunt tot malorū. ex clausis carcere primi sint illi, qui casu magis, quam sua culpa deuenerūt in paupertatem, vt soluendo non sint. hinc qui diutine detenti sunt in custodia.

H 2 Eius

Eius vero qui aliquādo felix fuerit, nec turpi sua culpa factus sit miser, vehementer miserendū, siue admonitu cōmunis fortis, & tantū exempli cuiusdā aliorum, siue q̄ is duriorē experitur miserā, cui aliquis remanet felicitatis sensus.

34 Nec expectādum, dum ingenue educti necessitates suas exponant: diligenter sunt subodorādæ, & eis clam succurrendum. quod quum alios permultos fecisse memoriæ proditum est, tum Arcefilaum, qui puluino dormientis amici, & pauperis, & ægri, & vtrūq; præ verecundia dissimulantis, grādem auri summam supposuit, vt experrectus inueniret, quo iuuaretur, sine damno verecundiæ. videlicet prouidendum est, ne pudice ac liberaliter instituti, dum beneficio iuantur, suffundantur pudore, qui illis esse grauior solet, quam beneficium vel utile vel gratum.

Ijdem illis quibus parœciarum curā delegauimus, occultas istas necessitates inuestigabunt: & ad Senatum ac locupletes homines perferent tacitis nominibus, quousq; subuenietur. nam præstabit illis ipsis indigentibus coram benefici fieri.

fieri: tum vt sciant, quibus sint habituri gratiam, nec vlla sit vtrinq; suspicio tāquam ij per quos sit datū, aliquid de munere interuerterint. Nisi tanta sit egeni dignitas, vt in illud pudoris discrimen adduci non debeat.

Ergo subiiciet quispiam, si his quoq; succurrendum, nullus erit finis dandi? Benefacere beatissimum.
 Ecquid potest cogitari beatius, q̄ nullū esse benefaciendi modum? rem atrocem dixisti. putabam te conquesturum, defuturos aliquando, in quos sis misericors. debes quidem optare aliorum causa, ne quis sit, qui aliena ope indigeat, sed tua, vt nunq; desit tibi materia tanti lucri, quo æterna pro perituris, & ijs quæ varijs sunt casibus obnoxia, commutes.

Hæc quidem videntur mihi hac occasione rerum faciēda. fortassis non expediet omnia sic vt a nobis præscripta sunt, in quac; ciuitate, & omni tempore seruari. id prudentes ex vnoquoq; populo viderint, & suæ ciuitati pietate patriæ recte cōsulant. finem certe, & mētem, & scopum eundem præstitui, credo, q̄ semper & omni loco expediet ac oportebit. Quod si non omnia eodem cōducet agi

H 3 tempo

LIBI . DE SVBVENTIONE

tempore, quod recepta consuetudo fors
tassis nouationi obstabit, licebit vti arte,
& initio facilia induci, deinceps sen-
sim, quæ difficiliora existimabuntur.

DE IIS, QUI NOVAS HAS
CONSTITVTIONES
IMPROBABVNT.

ET quæuis virtus ipsa pulcherrima sit
ex sese, atq; expetenda, habet tamē
nō paucos hostes, qui specie ac pbi-
tate illius vehemēter offendūtur, tum q̄
moribus ac delicijs ipsorū aspera & in-
fensa est. sic mundus pugnavit semper &
Ioan. 15. pugnabit cū lege Christi, cuius fulgorē
tenebræ illæ & vitiosi oculi ferre ac ppe-
ti non possunt. Ita in proposito negocio,
etsi, quēadmodū quiuis mō non iniquus
censor, facile iudicabit, eo spectent om-
nia, vt subueniatur necessitatibus hoīm,
subleuentur miseri, tamē in tanta huma-
nitate ac beneficentia, non deerunt, qui
vel calūnientur aliquid, vel certe mole-
ste ferant. Quidā em̄ quum nihil audiūt
aliud, q̄ tolli pauperes, existimant pel-
li eos, clamant inhumanū factum, miseros
homines

homines sic eijci. quasi vero nos expellamus, aut id agamus, vt sint miseriore. nō hec nostra est mens, sed vt eximātur e miseria, e luctu & calamitate illa sua perpetua, vt habeantur p hominibus, & digni sint misericordia. Sunt qui volūt Theologi videri, idcirco aliquid ex Euāgelio adducūt. nihil interest quā ad rem, prā dixisse Christū dominū & Deū nostrum: Pauperes semper habebitis vobiscum. quid iam? nū non etiā prā dixit futura scandala? & Paulus fore hēses? ne subueniamus igīt pauperibus, nec offendicula vitemus, nec resistamus hāsesibus, ne illi mentiti videantur: dij meliora. Non prā dixit Christus pauperes semper nobiscum futuros, quod id ipse vellet, nec scandala euentura, quod ei placeant. Quippe nihil commendauit nobis accuratius, q̄ auxiliū inopū. & illum execratur, qui offensionī caussam prā buerit. Sed & imbecillitatem nostrā no uerat, qua ad paupertatem deuoluimur: & maliciam, qua non statim lapsum erigimus: sed iacere & contabescere patimur, idcirco pauperes semper nos habituros prā nunciat. eadem caussa de

Matt. 26.
Matt. 18.
1. Cor. 11.

Matt. 15

offensionibus, & de hæresibus Paulus, quas ex corrupta hominum natura multiscq; contemerata vitijs nascituras sciebat: & tamen eundem obuiam voluit, quæ exorirentur, vt ad Titum: Potens sit Episcopus doctrina sana, & eos qui contradicunt arguere. Ergo istis prædictionibus non sic iubet nos Christus agere, sed videt acturos. Ita & hæc nostra consilia non tollunt pauperes, sed subleuant; non impediunt, quo minus aliquis sit pauper, sed ne diu sit, porrecta ilico manu, vt assurgat. Vellem in totum efficere possemus, ne vlli essent in hac ciuitate pauperes, non metuerem periculum, ne falsum Christus dixisse putaretur, essent abunde multi in alijs. Nec solùm pauperes sunt qui carent pecunia, sed quicumq; vel viribus corporis, vel fanitate, vel ingenio, & iudicio, sicut a nobis initio operis explicatum est. Adde quod nec minus dicendus est pauper etiam pecunia, cui vel in hospitali vel in casula sua tenuis victus suggeritur, non ipsius vel industria vel opere quæsitus, sed alieno prorsum beneficio. Iam vero vtri faciunt inhumanius, qui pauperes in illis suis sordibus, squalore,

Pauper
quis.

Squalore, vitijs, flagitijs, impudentia, impudicitia, ignorantia, dementia, calamitate, miseria volunt cōputrescere, an quā viam excogitant, quā eos illinc ereptos ad ciuiliorem, & puriorem, & sapientiorē vitā traducāt, cū tanto lucro tot hominum inutiliū ac perditorū? Itaq; agimus nos, sicut ars medica, quæ non adimit morbos hominū generi, sed quoad eius fieri potest, sanat. Utinam lex Christi in animis & pectoribus nostris valeat: utiq; efficacior esset, quam medicinæ cognitio. perficeret hæc, ne ulli essent inter nos pauperes: sicut nec fuerūt nascente Ecclesia, quemadmodū narratur a Luca in actis Apostolorum; nec essent scandala, nec hæreses, sed quia prægrauabūt nostra scelera, & homines non tam corde & actionibus vitæ Christianū nomen profitebuntur, q̄ ore: idcirco nunq; pauperes, offensiones, hæreses deerūt. Erunt fortasse nonnulli, cuiusmodi in publicis consilijs esse solent, qui quo habeātur sapiētiores, magnamq; ex ea opinione auctoritatem sibi concilient, nihil probant, nisi quod a se sit profectū. Hi male profecto sentiunt nō solum de hominibus, sed

H s . etiam

etiam de Deo ipso, qui vel credunt, vel
 alijs volunt esse persuasum illum in alijs
 suis partibus effœtum, in ipsis effudisse
 vires omnes ingenij, iudicij, prudentiæ.
 Cap. 12. eiusmodi Iob irridens, inquit: Ergo vos
 estis soli homines: & vobiscum morietur
 sapientiæ. Equidem haud abnuerim
 esse aliquos, qui tantũ ingenio & dexte-
 ritate atq; acrimonia quadam iudicij va-
 lent, vt cogitando & meditando extun-
 dant, quæ fere nullus alius: sed propter
 ea existimare optimum, quod ex te nas-
 tum, id vero hominis est nimium arro-
 gantis, etiam sicut Terentius dicit, im-
 35 periti: Qui nihil nisi quod ipse faciat, re-
 cte factum iudicet. Sed duo genera ho-
 minũ existimo habituros nos infensissi-
 ma: alterum ex his ipsis, ad quos vniuer-
 sus benignitatis huius fructus peruentu-
 rus est: alterum eorum, qui administra-
 tione pecuniarum submouentur. Sunt
 enim qui consuefacti sordibus & obscœ-
 nã illa sua miseria educi se ex ea ferant
 ægerrime detenti dulcedine quadã iner-
 tis desidiæ, dũ agere, laborare, industrios
 & frugales esse grauius morte ducunt.
 O dura in his conditio benefaciendi,
 quum

quum hominum flagitia beneficium in
 iniuriam conuertant. Quid odiosius, q̄
 beneficium superbe accipere tāquam si
 lædatis, & damnū interpretari? hoc vi-
 tium simillimum est illi Iudæorū, qui au-
 torem vitæ q̄ benefaceret, iuuaret, sani-
 tatē, salutem, lucē afferret, persecuti sunt
 morte & ignominia affecerunt pro effu-
 siss. beneficentia in omnes, quotquot vtī
 vellent. sed vt illi supbia, arrogantia, am-
 bitione, auaricia immerſi contumeliā ar-
 bitrabantur ab his tam sæuis dñis libe-
 rari: sic isti sordibus, pædore, impudētia,
 desidia, flagitijs obruti in seruitutem se
 pertrahi existimant, si in meliorē condi-
 tionē euehantur. Verū Christum ipsum
 æmulabimur, quē a benefaciendo ingra-
 titudo eorum non deterruit, qui accipie-
 bant utilitates. nec consyderādum, quid
 velit qs accipere, sed qd debeat: nō quid
 ipsi placeat, sed quid expediat. agnoscēt
 beneficium, quum redierit melior mēs.
 Tunc dicēt: Senatus Brugensis nos ser-
 uauit inuitos. quibus si indulgeatis, &
 obsecundetis eorum desiderijs, si quan-
 do vel ad temporis punctum oculos ac
 mentē recipiant, dicēt indubie: Senatus
 nos aman

nos amando occidit, quod de patre quiritur vnusquisque filius nimis indulgenter habitus, tum oderunt eos, a quibus in perniciem suam adiuti sunt. Sed ne sit ita, faciamus quod prudentes medici in furentes ægros, quod sapientes patres in prauos liberos, vt comoda illorum adiuuamus repugnantium & reclamantium. Denique rectoris Reipublicæ officium est, sollicitum non esse quid vnus aut alter aut certe pauci de legibus & administratione sentiant, modo totius ciuitatis corpori in commune sit consultum. *Leges enim etiam malis vtilis sunt, vel vt corrigantur, vel ne diu malefaciant. At vero qui pecunias pauperum tractabant, eripi sibi id munus moleste ferent, verba gratia, quæ augendæ atrocitatis causa conquiruntur, hæc & eiusmodi, esse solent. Non esse attingenda tot annorum approbatione confirmata, periculosum esse mores nouari, statuta conditorum non mutanda, ruitura protinus omnia. Quibus nos opponemus primum quæ prauis mores confirmarunt, cur non infirmant boni? In illam porro disputationem descendere non audebunt, vtrum præstet,*

*Leges
vtilis.*

Mores.

præstet, quod nos conamur inducere, an quod ipsi retinere? Iam si nihil est mutandum, cur ipsi primos a conditoribus relictos mores paulatim adeo immutarunt, ut hos pugnare cum illis appareat? Euoluantur acta, interrogetur senum memoria, reperietur quantum hæc administrandi ratio ab illo distet, quæ erat nouo opere, viuente adhuc conditore, aut paulum ante vita functo. Nos hic eos tenemus medios. Nolumus mutari primam institutionem, non patimur institutoris voluntatem irritam fieri, quæ in testamento omni prima, imo sola spectatur. De prima constitutione constat ex actis & memoria multorum. At de voluntate, quis non videt viros illos pecunias & annuos redditus legasse, quibus non explerentur diuites, sed sustentarentur pauperes, oraturi pro anima defuncti, ut a peccatis vite soluta & pura in sedes illas celestes a deo recipiatur? Quod si multum isti in contrarium tendant, nimirum manifesti fient, suam se rem atque utilitatem tueri, non pauperum, quum nos pauperum curam susceperimus, & tamen ipsi aduersantur, quid tandem spectant? si se, avariciæ

auariciæ conuincuntur, & declarant sibi illa administrasse, non pauperibus. Nec auariciæ hæc turpis tantum est, sed perniciosa & detestanda. Nam quum eripere aliquid diuiti crimē sit, quantū nefas iudicabit pauperi subtrahere? in furto em̄ diuiti aufertur pecunia, pauperi vita. sin respiciūt pauperes, Senatus vult illis p̄lixius subueniri, an eorum interest per quos fiat, modo fiat? & quidē rectissime. sicut de Senatu fidei iam olim p̄spectiss. confidendum est. Prædicetur Christus, inquit Paulus: quo modo, mea nihil refert, prædicetur modo. At per se id vellēt fieri, si Deum intuentur, volūtate satiffaciunt: sin hoīes, ambitio deprehensa est. an etiam queri audebunt, q̄ vos eorum vel ambitiōis vel auariciæ ministros vos ipsos non præbetis? aut tacite non obsequimini? Prætereo cætera, quæ hoc loco possent dici, si quis eorum per tot annos administrationē excuteret. sed camari-

37 nam hanc non attingā, nec agitabo cœnum istud. Neq̄ vero exiguum illis erit decus non restituisse, non mordicus retinuisse creditā & depositā apud se pecuniam, fauisse miserorū negocio, & se adiunxisse

iunxisse consensui ciuitatis, & tam esse
amicos publici decoris, vt illud suū quo-
que priuatum esse ducant.

NIHIL DEBERE OBSISTERE,
QVO MINVS HAEC QVAE
DIXIMVS, FIAN'T.

Multa sunt a gētilibus in omni ge-
nere virtutis quum dicta praēla-
re, tum facta grauius & cū digni-
tate: sed nihil tam constanter, tā fortiter,
tam imitatione dignum, q̄ quū sic visce-
ribus eorū patriā pietas, & in ciues suos
charitas affixa hāreret, vt rumores, ini-
quas interpretationes, maledicta, cōui-
cia suorum æquis animis exciperent ac
perferrent, nec propter illa vel pilo dimo-
uerentur a suscepto consilio patriā iuuā-
dā, quum ea consilia ipsi reprehenderēt,
& damnarent qui potiss. iuuabantur. in
hoc numero praecipui sunt, Miltiades,
Themistocles, Scipio, sed imprimis duo,
Epaminundas Thebanus, & Q. Fabius
Maximus Romæ, qui quum Anniba-
lem cerneret non vi, sed mora posse fran-
gi, cunctādo bellū trahebat, id solum ad
victoriā salutare intelligens, hoc eius fa-
ctum multi

Patriā
chari-
tas.

ctum multi ociosi, aut callide pugnaces homines ita criminati sunt, tanq̄ vel pactione cum Annibale id ageret, vel ambitioe, vt diutius esset in imperio & summo Magistratu vel ignauia & metu, vt tentarint imperium Fabio abrogare, certe illi dictatori Minutius Magister equitum iussu populi equatus est, quod nunquam fando fuerat auditum. Senex inuitus a calumnia & stultitia suorum pstitit in incepto, & salutem populo suo attulit: quē Annibal indubie cepisset, nisi artes obstitissent Q. Fabij. Euentus declarauit, quanto vir ille esset animo, qua prudentia, quo amore in patriam & ciues, vt confessioe omnium celebrati sint illi de eo versiculi, vetusti quidem & rudes, sed magnifici cum primis elogij, & praestantissimi.

Ennius.

Vnus hō nobis cunctādo restituit rem.
 Nam non ponebat rumores ante salutē.
 Ergo magisq̄ magisq̄ viri nūc gl'a claret
 Hoc & alij eiusdem mētis, nullo Dei
 respectu faciebant. quippe quibus non
 erat Christianus sol exortus, tātum vel
 educationem, vel famā, vel decus suae ciuitatis sequebātur. Nos quāto ampliora
 & praestan

& præstãtiora decet aggredi, vnum in-
 tuitos Christum: humanis viribus negle-
 ctis, atq; adeo contemptis & spretis, quibus
 clarissimus ille sol illuxit, qui illius
 doctrina sumus edocti, quibus cõmenda-
 ta & iussa Charitas, tanto supplicio si o-
 miserimus proposito, aut præmio si eri-
 mus executi, hoc futura mercede am-
 pliore, quo maiores molestias in Dei gra-
 tiam subierimus. Nõ ergo approbandũ
 modo cõsiliũ hoc sed capessendum, exe-
 quendum, neq; enim satis est bene velle,
 nisi etiã manus operi admoueat, quũ se
 præbet occasio. Humanis impedimen-
 tis nõ decet eos detineri, quos diuina im-
 peria stimulat, & vrgent: præsertim quũ
 hæc sequatur & publice & priuatim vti-
 litates humanæ ac diuinæ.

COMMODA SI HÆC FI-
 ANT HVMANA ET
 DIVINA.

Decus ci-
 uitatis.

Decus ciuitatis ingens, in qua ne-
 mo visetur mendicus. Nam ista
 mendicorum frequentia arguit,
 & in priuatis maliciam ac inhumanita-
 tem,

tem, & in Magistratibus negligentiam, boni publici, furta, flagitia, latrocinia, caedes, capitalia scelera designabuntur pauciora, rariora lenocinia & veneficia. quoniam quidem mitigabitur inopia, quae primum ad vitia & turpes mores, tum ad haec sollicitat ac impellit.

Quies Quies maior, ubi erit oibus prospectum, Concordia ingens, quam ditiori non iuidebit pauperior, quam diliget potius ceu benefactorem, nec ditior tenuiorem auersabitur, ut suspectum, imo diliget tanquam sedem beneficii sui, & debitae gratiae. natura enim sic fert, ut eos amore prosequamur, quos & beneficio: ita gratia gratiam parit.

Salubritas. Tutius & salubrius, & iucundius erit in templis atque adeo in tota ciuitate versari, non pallim ingesta oculis vlcera & morborum illa foeditate, quam natura exhorret, animus etiam maxime humanus ac misericors.

Dare. Nec tenuiores cogentur per inopportunitatem dare. & si quis volet dare nec multitudine mendicorum deterrebitur, nec metu ne indigno.

Lucrum ciuitatis. Maximum ciuitatis lucrum, tot ciuibus factis modestioribus, ciuilibus, commo-
modiori

modioribus patriæ, quicq; eam habebunt
chariorē, in qua vel ex qua sustentantur.
nec rebus nouis aut seditiōibus studebūt

Tot mulieribus ab impudicitia reuo- Pudici-
tia mulic.
catis, tot puellis a periculo, tot vetulis a
maleficio.

Pueri & puellæ literas, religionē, fru- Institutio
galitatē, & vitæ artes docebūtur, q̄s pro-
be ac honeste ac pie vita traducitur. oēs
deniq; recipiēt mentē, sensum, pietatem.
versabunt inter homines educate, ciuili-
ter, humano more. puras continebūt ma-
nus a flagitijs. recordabūtur dei vere ac
bona fide. erūt homines, erunt quod no-
minantur, Christiani. quæso quid aliud
est multa hominum millia reddidisse si-
bi ipsi, & acquisiuisse Christo?

Iā diuina illa cōmoda: Qd' multorū aī 39
Religio:
religiōe liberabunt, q̄ quū videāt debere
se officijs miseratiōis defūgi, nō tñ q̄ ius
si sunt præstāt: alias indignitate petentiū
auerſi, alias ob multitudinē volūtate im-
pedita ac velut sententijs in diuersū tra-
cta, quo primū vel potissimū opē ferant,
quū ita multos videant egestate premi,
vt ceu desperatiōe quadā nemini succur-
rant, qñquidē intelligūt parū admodum

quicquid dederint profuturum, tanquā si magno incendio vnā aut alteram aquae guttulam aspergas. Ergo quibus facultates aderunt, libentius atque ideo copiosius largientur, latiusque rebus tam rite sancteque constitutis, bono sint loco beneficium posituri, ut simul homines iuuent, simul capeſſant Christi iuſſa, magnamque proinde apud illum gratiam ineant. Nec dubium, quin ex alijs quoque ciuitatibus, quae non ſimilem in modū res pauperum ſuae curae fecerint, opulenti complures pecunias huc mittent, ubi ſcient ſolere optime diſpensari, illiſque, qui plurimum egeant, ſubueniri. His adde, quod tam miſericordem populū dominus peculiariter tuebitur, ac vere beatum faciet. Audite quis populus merito poſſit beatus dici nō cuiuſuis hominis, ſed prophetae teſtimonio: Erue me de manu filiorum alienorum quorum os locutum eſt vanitatem & dextera eorum dextera iniquitatis: quorum filij ſicut nouellae plantationes in iuuentute ſua. filiae eorum compositae circum ornatae, ut ſimilitudo templi. promptuaria eorum plena, eructantia ex hoc in illud. Oues eorum ſoc

Populus
beatus.

Pſal. 143

rum foetuosæ abundantes in gressibus
 suis, boues eorum crassæ. Non est ruina
 maceræ, neq; transitus, neque clamor in
 plateis eorum. beatum dixerunt popu-
 lum, cui hæc sunt. Beatus populus cuius
 dominus deus eius. Nec temporalia de-
 erunt comoda. exemplo viduæ, quæ He-
 liæ cibum præbuit. Idem Psalmista de ci-
 uitate in qua dominus inhabitat, canit:
 Viduæ eius benedicens benedicam: pau- Psal. 113.
 peres eius saturabo panibus. & alio loco
 ad eandem ciuitatem: Posuit fines tuos psal. 147
 pacem, & adipe frumenti satiat te.

Verum omnia superat incrementum
 mutui amoris, quod fiet comunicandis
 vltro & citro beneficijs candidè ac simp-
 liciter sine suspitione indignitatis. &
 hinc præmium illud cœlestè, quod para-
 tum esse ostendimus elemosynis, quæ
 ex Charitate proficiscuntur.

De subuentione pauperum, seu de hu-
 manis necessitatibus, FINIS.

IOSEPHO BANSTIO III.
IOANNE TEMISCIO IIII.
COSS.

FRATER IOANNES MOYAR
DVS CARTVSIVS LECTO
RI SALVTEM.

ERuditis scio nihil opus esse scholijs.
horum quilibet sibi dictum putet,
quod Plinius T. Vespasiano. quum
hanc operam condicerē, non eras in hoc
albo. maiorem te scio, quam vt descensu
rum huc putem. humili vulgo ac Roma
næ castimoniæ cādidatis hic labor exijt:
qui difficiliōres huius libelli locos, histo
rias, abstrusiora quædam, ac non passim
cuius obuia, quo auctiore cum fructu
tam fructuosum opus legatur tribus, vt
aiunt, verbis explicuit, Vale.

2 ANNOTA
TIVNCVLAE EIVSDEM
MOYARDI IN LIBELLVM
DE SVBVENTIONE
PAVPERVM,
IOANNIS LODOVICI
VIVIS.

C Ontra arcem tam imbecillam, quā
1 acinus vuae hærens gutturi fran-
gulet.) Plinius Natura. histo. libro
septimo capitulo septimo refert Ana-
creontem Poetā acino vuae passæ fran-
gulatum. Et Fabium Senatorem præto-
rem in lactis haustu vno pilo, pluresque
incertis caussis subito absumptis cōme-
morat in eodem libro. At horum exem-
plorum plenus est orbis.

Græciq; corpus hoc nostrum soma
2 nominarint, quasi sema.) Allusio est ad
Græcam profonomiā, perinde ac dicat,
paulum soma differt a sema, ita corpus a
sepulchro animæ.

Furiosus ille iuuenis macedo.) Ale-
3 xander Macedo quum audisset Philoso-
I 4 phos

phos quosdam asserere multos esse mundos, ingemuit, dolens se vnum tantum acquisisse. de quo Iuuenalis: Vnus Pelæo iuueni non sufficit orbis.

Idem Alexander filius Iouis voluit haberi, & deus dici atq; adorari.

Numus excogitatus est publica forma tanq; tessera.) Tessera symbolū est, ac, vt rudiore dicam minerua, signū ex quauiscunq; materia factum, siue ex auro, siue argento, vel ære plumboue aut ligno, quod omnibus eo vtētibus æquum & par est: vt modo sunt plūba, quorum fide egeni visceratiōes, quas vulgo pro uas vocant, accipiunt.

4 Terentiū Culeo Senator.) T. Liuius tertia Decadis lib. 10. circa finē: Dimissi, inquit, ab Romanis Carthaginēsiū legati, quū in Africam venissent ad Scipionem, quibus ante dictum est legibus pacem fecerūt: naues longas, elephātos, perfugas, fugitiuos, captiuorū quatuor millia tradiderunt: inter quos Quintus Terentiū Culeo Senator fuit. ac post pauca, sequutus, inquit, Scipionē triumphantē est capiti pileo imposito, omniq; deinde vita, vt dignū erat, libertatis autorem

torem coluit. Idem Decadis 4. lib. 8. Tradunt Q. Terentiū Culeonē Scipionem mortuū elatumq; coluisse, & pileatū sicut in triūpho ierat, in funere ante lectū esse. hęc ille. Pileus libertatis erat iudiciū. vnde & Amphitrionis Sosia apud Plautum: Quin & ego hodie raso capite capiam pileum, frequens est apud bonos autores seruos ad pileum vocare, id est ad libertatem.

Olim honoratissimum erat captiuos de suo redimere, etiam apud gētes, quod Cicero in Officijs testatur.) Locus est libro Off. 2. Non vno, inquit, modo in disparibus causis affecti esse debemus. alia causa est eius, qui calamitate premittur, & eius qui res meliores quærit nullis suis rebus aduersis. & subdit: hęc benignitas rei publicæ utilis, redimi e seruitute captos.

Reseruauitq; illi locum, quem prius destinarat, sed duriore iam conditione assequendum.) Diuus Augustinus 13. de ciuitate dei capite primo: Deus, inquit, homines fecit, vt perfunctos obedientiæ munere sine interuentu mortis angelica immortalitas & beata æternitas se-

queretur. vbi hic noster Viues annota-
uit quod statutum vnicuiq; viuendi su-
per terram fuisse tempus, quo absolu-
to gustatoq; ligno vitæ confirmata fuis-
set natura translatoque in cœlum im-
mortalitas cōsequuta. vide autorem sen-
tentiæ libro secundo. hæc ille. Eun-
dem itaq; locum Domini Iesu crux re-
seruauit, sed conditione duriore. ea est
imitatio sacratissimæ vitæ Charitatis ac
mortis eius.

- 6 Siue vnus volūtate regatur omnia,
quæ dicitur monarchia.) hæ voces Græ-
cæ sunt. monarchia a monos, quod est
vnus, & archos principatus, quasi vnus
principatus. Oligarchia ab oligos, quod
paucus sonat, quasi paucorum principa-
tus. Democratia a demos, quod est popu-
lus, quasi populi principatus: non equi-
dem plebis, quum populus & plebs dif-
ferant, vt genus a specie. siquidem ap-
pellatione populi plebs vna cum Sena-
toribus & Magistratibus comprehenditur.
plebis vero vulgus solū exclusis Se-
natoribus & Magistratibus: vt docet Iu-
stinianus Insti. de Iur. natur. gen. & ciui.
paragr. Plebiscitum.

Consequutaq; sunt illos grādia prae-
 mia, vt immortalitate censerent digni.)
 Plinius natur. hist. libro secundo, cap. 7.
 Vetustissimus, inquit, referendi beneme-
 rentibus gratiam mos est, vt tales numi-
 nibus adscribāt. quippe & omnia nomi-
 na deorum ex hominū relata sunt meritis.
 hinc Saturni, Cereris, Bachi, ac, vt pe-
 culiarius quid gentilibus meis dixerim,
 Osiris Ceruisiæ inuētoris deificationes,
 vt vocant, natae sunt.

Beneficium dādo accepit, digno qui
 dedit.) Versus est prudentis illius Publij
 Syri Mimographi.

Quē delectet vel gignere liberos vel
 tollere?) Tollere ambigua vox est, hoc
 loco signat educare. ita Misis in Andria
 Terentij: Hic Pāphilus firmavit fidem,
 nam quod peperisset Glyceriū, iussit tol-
 li, id est educari.

Et ex ijs esset, vt inquit Seneca, quæ
 ad vindicem deum remittuntur.) Locus
 est in tertio de beneficijs vbi ita scribit:
 Excepta Macedonum gente, non est
 in vllam data aduersus ingratum actio,
 magnumq; hoc argumentum dandum
 non fuisse, quia aduersus maleficium
 omne

omne consensimus & homicidij, veneficiij, parricidij, violatarum religionum aliubi atque aliubi diuersa poena est, sed vbiq; aliqua. hoc frequentissimum crimen nusquam punitur, vbiq; improbatum. neque absoluimus illud, sed quum difficilis esset incerta rei æstimatio, tantum odio damnauimus & inter ea reliquimus, que ad vindices deos mittimus.

10. Quam stufesum diuites.) stufesum nostratibus patardum seu solidum Gallicum valet. viginti florenum Renensem faciunt. puto a Budæo in assæ sesteratium masculino genere vocari. ita Carolum Gallicum nominat qui hodie apud nostrates cum stufesum æquatus fere est precio.

11. Ut non sine grauissimo consilio videantur Romani submouisse egenos.) Hoc apud Liuium lib. primo & Valerium maximum libro secundo, extreme pauperes nec regebant Rempub. nec militabāt, quod illis nimia paupertas esset suspecta.

12. Alij arces construunt aut Pyramides.) Pyramides structuræ sunt e saxis aut lateribus ab imo amplæ in summo acutæ atq; in

atq; in altam molam euectæ, ad nihil q̄
effundendas opes inuentæ.

Imo vero minutum detrahitur pau-
peri, si habeat, & spoliatur nudus.) Mi-
nutum minima pecuniæ portio est. puto
vulgo iotam vocari octauam & quadra-
gesimam particulam stuferi. verū quod
subdit, & spoliatur nudus, venusta ver-
borum pugna est. veluti: festina lēte, infe-
lix felicitas &c. Adagio fertur, ne a cen-
tum quidem fortibus vnum nudum pos-
se spoliari. in Iob legimus, nudū spolia-
sti vestibus, quod sane fit, si quando cui-
q; exiguum illud, quod ei necessariū est,
adimitur.

Nolo Apostolorum peregrinationes 13
per censere.) Paulus 2. ad Corin. 11. fuit,
sicuti ait, in itineribus sæpe, ad Roma-
nos 15. ab Hierosolyma ad Illiricum vsq;
prædicarat Euangelium Christi. in epis-
tola ad Gala. meminit profectionis ab
Damasco in Hierusalem vltro citroq;
verum quid in actis Apostolorum, nōne
sunt omnia eorum peregrinatioibus re-
fertissima?

Ponticis muribus amiciris.) pontici 14
mures illi sunt, quos vulgo martios dici-
mus. horū

cimus. horū meminit Plinius natur. hist. libro 8. ca. 37. Porro quæ stultū est pluris potici murispellē quæ agni facere: verū apud istos peregrinarum rerū admiratores vel præcipua precij pars est, de longinquo venisse.

Nihil opus est vetera exēpla recēfere, quæ sunt in scriptoribus gentiū innumera.) Sūt aliquot apud Senecā in 4. de bñfi. Ciceronē, inquit, filiū quæ res cōsulē fecit, nisi pater? Atque e regiōe filiorū splendor p̄res alioq̄ obscuros claros fecit. nāvt in tertio de bñfi. idē Seneca scribit: Quis Aristonem & Grillum nisi ppter Xenophontē & Platonē filios nosset? Sophroniscum Socrates expirare non patitur.

15 Quid Achilli prodest Ilias Homeri tā cantata: qd Vlyssi Odyssæa?) Nullius opa in tāta celebritate & laude fuisse apud veteres quæ Homeri: ita vt maxima rediret fama ad eos, quos in suis opibus vel semel nominasset. duo Homeri sunt poemata p̄cipua, Ilias & Odyssæa: in hac Vlyssis describit errores, in illa vero bellū Troianū ac potissimū Achillis gesta.

Quid Alexādro tot per oriētem Alexandriæ?) Alexāder Macedo cuius antea mentionem

mentionem fecimus, plurimas condidit
vrbes per eam regionem Asiæ, quã sub-
egit. Niceam, Bucephalim ab equi sui
noie. plurimas tamẽ immortalitatis no-
minis sui studiosus vocauit Alexandri-
as, quarũ nominatissima est illa Aegy-
pti ad vnum hostiorum Nili fluuij. Ex
Quinto Curtio.

Quid comitibus Flãdrię auratę statuę
pro Burgo positę? Burgus vocabulũ est
Germanicũ, quo nũc significat arx. Bru-
gis vero burgus locus est i meditullio ci-
uitatis vbi curia Senatorũ, & ibi statuę
auratę & variegatę comitũ Flandrię a
Balduino ad Philip. Caroli huius parrẽ. 16

Deus est, inqt Plinius, mortali iuuare
mortalẽ.) locus est lib. natur. hist. 2. ca. 7.
Deus est mortali iuuare mortalẽ. & hæc
ad æternam gloriam via. Quod & alijs
verbis noster Apostolus ad Gala. 6. Al-
ter, inquit, alterius onera portate, & sic
adimplebitis legem Christi.

Tanq̃ legitimus filius nothũ.) nothus
per aspirationem idem est quod adulteri-
nus, acvt iuris cõsulti vocant, illegimus. 17

Qui tertio ab hinc año in Bethica ex-
tincti sint fame.) Bethica est pars Hispa-
niæ a

niã a Bethi amne, quæ nunc Andalu-
zia dicitur. vt a Viue ipso accipi: vbi fu-
it atrox fames anno 1522. qua multi
periere.

Ad Architam Pythagoricum Plato
scribit: Nõ nobis solis natì sumus.) reci-
tat & a Cicerone primo Officiorũ, vbi
& subdit: Placet Stoicis, quæ in terris gi-
gnuntur ad vsum hominũ omnia creati.
homines autem hominum causã esse
generatos.

18 Homo sum, humani nihil a me alie-
num puto.) vt inam omnes ita cũ Chre-
mete sentiremus, cuius hæc vox est ad
Menedemum in Heautonti. Terentij.

Loth ab incēdio & ruina quinq; vr-
bium exemptus est, harum Hiero. me-
minit Osee cap. 11.

19 Iuxta priscum verbũ, quod a Pytha-
gora & Pythagoricis profectũ.) Aulus
Gellius noctium atticarum libro primo
capitulo nono testatur Pythagoram nõ
solum huius sententiæ parentum fuisse,
verum & huiusmodi vitæ communiõ-
nem induxisse. Nam quicunq; ab illo
in disciplinarum contubernium admis-
sus esset, debebat & facultates commu-
nes facere.

IN EVNDEM LIBELLVM.

nes facere. Auspicatus est etiam Eras-
mus labentis iam literaturæ perpetuus
vindex hoc Adagio suas Chiliades.

Ex mammona iniquo amicos quæ-
rere.) Māmona vox Syra est autore Hie-
ronymo, quæ apud eos idem sonat, quod
apud Græcos Plutos, quod Latinis diui-
tias sonat. Augu. Matthæi sexto in ho-
milia dicit Hebræis sonare diuitias. nā
& Punica lingua, quæ Hebræis vicina
est mammon lucrum sonare asserit. Ex
iniquo mammona amicos quærere nil
aliud est, quam ex re mala sanctos pau-
peres sibi conciliare.

Aut templum ornent specularibus.)
Specularia sunt fenestræ vitreæ, quæ lu-
men admittunt.

Quod amens ille amator in comœ-
dia seruo mandat.) vox est Phedriæ in
Eunucho Terentij; Munus, inquit, no-
strum ornato verbis quoad poteris.

ANNOTATIONVM.

LIBRI PRIMI

FINIS.

NOn aliã causſam afferebant Gracchi, non aliam Lu. Catilina ciuilis discordiã). Velleius Paterculus hiſtorię Romanę lib. 2. & Titus Liuius libro 58. Gracchorum abunde meminerunt: quorum ſcripta quantum ad huius notæ declarationem pertinet breuiſſime pſtringemus. Gracchi fuere duo: Maior Tiberius, Minor dictus eſt Gaius. Tiberij Gracchi clariffimi & eminentiſſimi viri filij Publij Scipionis ex filia nepotes. hæc vocata eſt Cornelia prudentiſſima & caſtiſſima ſcœmina. Hi Gracchi p̄tuenda & promulganda lege Agraria, quæ vt ait lib. 2. Liuius, nunquã ſine maximo Reipub. tumultu mota eſt. Sũma imis miſcuere, eosque lex ipſa in exitium adegit: vterquæ enim occiſus eſt: alter a Naſica Scipione, alter a L. Opimio Conſule.

Lucius vero Catilina, quem Plutarchus in Politicis vocat morbũ ac vomitcam

cam Reipu .ad Catulum scribens, non
dissimilem causam a Gracchis sue præ-
textit vesaniæ. Ita enim refert Salustius:
Satisfactionem ex nulla conscientia de
culpa proponere decreui, ac subdit post
paucā, publicam miserorū causam pro
mea consuetudine suscepi.

Iam inde a.12. tabulis vetitum.) Hic
noster Viues quem libentissime cita-
mus, in scholijs suis quibus diuinum
illud Augustini opus de ciuitate dei illu-
strissimum simul & lectu facile ac iocun-
dum reddidit: libro.2. capite. 16. ita scri-
bit: Anno trecentesimo ab vrbe Ro-
ma condita, post multas inter partes &
plebem dissentiones tres legati missi
sunt in Græciam, iussi leges Solonis de-
scribere, & mores ac instituta reliquæ
Græciæ cognoscere, vt cōponi status ci-
uitatis Romanæ exemplo Græcorum
posset. gnauiter negocium est a legatis
transactum & proximo anno redierūt:
creatique sunt decem viri legum ferend-
darum, qui primum decem tabulas iu-
ris ciuilis Romani scripserunt, dein-
de addiderunt duas, approbatæque sunt

omnes comitijs centuriatis (hoc est, vt rudius ipse dicam, totius populi suffragijs) atque hæ sunt nobilissimæ leges 12. tabularum, sic ille.

Quibus nihil magis imperatum est, quæ Charitas, ac nescio an solū.) Reuera sola Charitas præceptorū dei summā implēt, in dilectione totius legis cardo vertitur. Dilectio, inquit Paulus, malum non operatur. & idem in dilectione inquit: Tota lex pendet & prophetæ. Christus nihil aliud exemplo monstrauit, nihil aliud exegit: In hoc, inquit, cognoscent omnes quod discipuli mei estis, si dilectionem habueritis ad inuicē. Et: Mandatū nouum do vobis, vt diligatis inuicem.

15 Ne illa colluuiēs ingrediatur senaculum.) Senaculum pro loco vbi senatus conuenit, posuit.

16 Petantur ab eis cognitores.) ante hūc locum legite, vt oculis senatus parcat, non pareatur. Id admonui, nam hoc mēdum sensum mutaret. Porro cognitores sunt, qui ita aliquem noscunt, vt & alijs possint notum facere, omnemque illius vitam, mores & originem veluti pingere in tabella.

in tabella. Hac voce in ludo de morte Claudij Seneca Claudium loquentem facit ad Hercule: Ego te fortissime deorum Hercules speravi mihi affuturum apud alios. & si quis a me notiores petisset, te eram nominaturus, qui me optime nosti.

Haurire aquam, baiulare, monotrochon trahere. 27 monotrochon Græca vox est: a monos, quod est vnus, & trochos rota, hoc est, vnus rotæ currus: qualibus vtimur ad res per urbem conuehendas. parvus currus vulgo dicitur:

Viatores esse. Viatores sunt qui ad Magistratum homines citant: hos vulgo ciuitatis nuncios dicimus. Lilius de ca. primæ libro secundo: Tribunus, inquit, plebis misit viatorem ad consulem, ille ad tribunum lictorem. Frequens est apud bonos autores. significat etiam eum, qui aliquo iter metitur, ita in sequentibus vsus est Viues ipse: In eadem domo, inquit, detur prandium, aut cœna viatoribus sanis. Apparere Magistratui est præsto illi esse, si quid iubeat. Equos agere perpetuarios, hoc est, non interrupta

vegetatione onera gestantes aut vectores.
 utitur non dispari voce Seneca in eo quæ
 ante citauimus ludo de morte Claudij:
 Tu autem, inquit, qui plura loca calca-
 sti, quam vllus mulio perpetuarius.

28 Lanificium Armenterij exercent.)
 Armenterium oppidum est Flandriæ
 frequens textoribus pannorum (ad gy-
 randum quasdam rotulas) sic enim le-
 gitur in codice ab ipso Viue correcto.
 Rotulæ illæ sunt vnde serica fila ad glo-
 bum voluuntur, vt commodius tendan-
 tur in stamine.

29 Tanquam fuci fruentes alienis su-
 doribus.) Plinius natur. hist. libro vnde-
 cimo capitulo item II. Fuci, inquit, sunt
 sine aculeo, velut imperfectæ apes. Sero-
 tinus foetus & quasi seruitia verarum a-
 pum. hos pestilentes apibus dicit, quod
 nihil operantes, absument aliarum apum
 industriam. hinc a Viuete sumpta me-
 taphora.

30 Velut gentilicio.) Gētilicia sunt res
 gētis, hoc est, familiæ, qualia sunt sacer-
 dotia gentilicia, quæ vulgo beneficia de
 iure patronatus vocantur.

Erat

Erat hoc olim censoria dignitate 31
 Pud Romanos, & Areopagitica apud
 Athenienses prouisum.) Censores, ut in-
 quit Varro quarto de lingua Latina,
 ad quorum censionem, hoc est, arbi-
 erant trium censeretur populus. Areopa-
 gitæ vero iudices erant Athenis in
 pago & vico Martis. Nam, ut inquit
 diuus Augustinus De ciuitate dei libro
 decimo octauo, capitulo decimo, Areo-
 pagus putatur nomen accepisse, quod
 Mars, qui Græcis ares dicitur, quum
 homicidij causam diceret iudicanti-
 bus duodecim dñs in illo Pago, senten-
 tias sex deo absolutus est, & sex damna-
 tus. verum in paribus suffragijs absolu-
 tio damnationi prælata est. locus hinc di-
 ctus Areopagus, quasi Martis pagus
 inde Areopagitæ, qui præerant etiam
 moribus ciuitatis, ut declarat Isocrates
 in Areopagico.

Nihil enim eo tempore non credebatur
 Episcopis. Quam rem Ioannes Chryosto-
 mus quodam loco refert.) etsi fortassis Vi-
 ues de alio loquitur loco, satis tamen istud
 potest intelligi ex verbis Chryostomi

in epist. priore ad Timoth. homi. 14. Nā loquens de lotione pedum pauperum: Noli, inquit, præfuli prouinciæ ista tribuere partienda: quasi intelligat omnia solere tribui pertiēda Episcopis: ac subdit: ipsa potius ministra: loquitur enim sanctæ viduæ, ne solius impendij, verum obsequij percipias præmiū. proprijs ergo manibus tu sulcum sere pietatis.

31. Iam Hieronymus conqueritur præfides prouinciarum.) Ita scribit ad Nepotianum de vita clericorum: Turpe est ante fores Sacerdotis Christi crucifixi & pauperis, & qui cibo quoq; vescebatur alieno, lictores, consulem, & milites excubare, iudicemq; prouinciæ melius apud te prandere, quam in palatio.

Et in funere visceratio. Visceratio distributio est carniū, dicamus etiam ouorum, halecum, butyri, & similiū rerum.

32. Tum ciuitas ipsa detrahat aliquid publicis sumptibus, velut solennibus epulis, xenijs, lautijs, congiarijs.) Solennes epulæ, sunt illæ anniuersariæ, quæ solent a Magistratibus publico nomine exhiberi. Xenia sunt munera, quæ hospitibus

bus mittuntur: a xenos Græca dictione, Latinis hospes dicta. Quæ vero legatis exterarũ gentiũ, lautia: quæ subditis aut amicis donantur, congiaria dicuntur.

Tum Arcesilaum, qui puluino dormientis amici & pauperis.) Seneca lib. de benefi. 2. Arcesilaus, inqt, amico pauperi, & paupertatem suam dissimulanti, ægro autem, & ne hoc quidem confitenti, deesse sibi in sumptum ad necessarios vsus, quum clam succurrẽdum iudicasset, puluino eius ignorantĩ sacculũ subiecit, vt homo inutiliter verecũdus, quod desiderabat, inueniret potius quam acciperet. hæc Seneca.

Sicut Terentius dicit, imperiti: Qui nihil nisi quod ipse faciat, recte factũ iudicet.) Vox est Mitiois in Adelphis castigantis Demeæ fratris immodicam seueritatem: Homine, inquit, imperito nũquam quicquam iniustius, qui nisi quod ipse fecit, nihil rectum putat.

Sed camarinam hanc nõ attingam.) Adagiũ est natum a Palude iuxta urbem eiusdẽ nominis in Sicilia sita: quæ quum olim pestilentiam fœtore excitasset,

K 5 set, con

set, consultus Apollo, an præstaret exsicari, iussit non moueri Camarinam. At illi exsiccauerunt, non obtemperantes oraculo: & per eam cessata quidem pestilentia hostes intrarunt, hinc natū adagium: Mouere Camarinam est malum sibi accersere, vel cœnum cōtingere admodum foetidum.

In hoc numero præcipui sūt, Miltiades, Themistocles, Scipio: sed imprimis duo Epaminundas Thebanus, & Q. Fabius Maximus. Miltiades quū pro parata victoria coronam in Senatu peteret, obstitit Sothares, & palam exclamauit: O Miltiades quū solus viceris, solus coronaberis. passus est quoq; se accusari & damnari Valerius Maximus. Themistocles vero postq; nautali pugna Xerxē vicit, & patriam atq; vniuersam Græciam a Barbarorum imperio liberauit, inuidiæ cessit, & decennali exilio multatus est. Athenienses nihil causæ prætexuerunt, q̄ ne gloria fieret elatior. Scipio, vt inquit Li. ingratiæ patriæ cessit, ex ea faciens, quam totius Africæ dominam fecerat, nihil e tantis victorijs & hostium

IN EVNDEM LIBELLVM.

hostiū spolijs, quam Africani agnomen
secum referens. Epaminundas, vt scri-
bit Aemilius Probus, iniurias quæ sibi a
suis ciuibus fierēt, noluit vlcisci, metuēs
ne dum inimicos ciues persequitur, pa-
triam læderet: nam quid aliud est ciui-
tas, quam ciues, & Respublica, vt inquit
ex Varrone diuus Augustinus, quam
res populi?

39

Quod multorum animi liberabun-
tur religione.) Religio est quasi percul-
sio quædam, vt ita dicam, cōscientiæ. re-
ligione liberari, est conscientiam depo-
nere. tam frequēs est apud bonos auto-
res, vt abs re putemus quempiam in hãc
rem citare.

ANNOTATIONVM

FINIS.

INDEX CAPITVM
LIBRI PRIMI.

Origo humanæ necessitatis ac miseriæ.

Necessitates hominum.

Quæ sit benefaciendi ratio.

Quam secundum naturam benefacere.

Quibus de causis quidam a benefaciendo deterrentur.

Quomodo in opibus agendum.

Quibus vitijs impediuntur a benefaciendo ij, qui possunt.

Nullas causas debere impedire nos a benefaciendo.

Quæ unicuique a deo dantur, non propter ipsum dari solum.

Non constare pietatem & Christianismum sine beneficentia mutua.

Quantum, & quomodo cuique benefaciendum.

INDEX CAPITVM LIBRI
SECVNDI.

Quantopere conueniat rectori ciuitatis
curare pauperes.

Collectio pauperum & professio.

Qua ratione eis omnibus prospiciatur
victus.

Cura puerorum.

Censores, & censura.

De pecunia, quæ his sumptibus sufficiat.

De ijs, qui vel subita aliqua, vel occulta
necessitate vrgentur.

De ijs, qui nouas has constitutiones im-
probabunt.

Nihil debere obsistere quo minus hæc
quæ diximus fiant.

Commoda, si hæc fiant, humana & di-
uina.

F I N I S.

Received of the
Honble the Secy to the Govt
of the East India Co
the sum of Rs 1000
for the purchase of
the land at
the village of
the District of
the Province of
the year 1845

